

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE SUÇ VE İŞSİZLİK ARASINDAKİ İLİŞKİ

ZAYIER ABUDOUWİLİ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GEBZE
2017

**T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE'DE SUÇ VE İŞSİZLİK
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

**ZAYIER ABUDOUWİLİ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Murat Anıl MERCAN**

**GEBZE
2017**



YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

GTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 03.01.2018 tarih ve 2018/01 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 04.01.2018 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Zayier Abudouweili'nin tez çalışması İktisat Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Doç. Dr. Murat Anıl MERCAN

ÜYE

: Doç. Dr. Mesut KARAKAŞ

ÜYE

: Doç. Dr. Fazıl KAYIKÇI

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

ÖZET

İşsizlik ve suç ilişkisi, sosyal bilimcilerin uzun tarihten buyana üzerinde yoğun olarak durdukları önemli bir konudur. İşsizlik faktörü suç motivasyonunu harekete geçirebilir. Bu tezde işsizlik ile suç arasındaki ilişki en küçük kareler yöntemi ile araştırılmıştır. Gerçekleştirilecek bu ekonometrik analiz neticesinde, suç ekonomisi literatüründe ve kamuoyunda genel kabul görmüş bilgilere göre suç ile ilişkisi olduğu öne sürülen işsizliğin, suç ile arasında herhangi bir ilişkinin olup olmadığı, eğer ilişki bulunmuş ise bu ilişkinin hangi yönde olduğu (pozitif veya negatif) ve ne derecede olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır.

İşsizlik bireyleri suça iten sosyo-ekonomik göstergelerden en önemlilerinden birisidir. Herhangi bir nedenle artan işsizliğin suç miktarını artırdığı ileri sürülmektedir (Cömertler ve Kar, 2007). Suç ve işsizlik ilişkisi bağlamında yaygın görüş, bu iki değişken arasında pozitif bir ilişkinin var olduğu yönündedir. Diğer bir deyişle, işsizliğin arttığı durum veya ortamlarda suç oranları da artış göstermektedir.

1988 – 2013 yılları arasındaki istatistiklere baktığımızda ülkemizde ise erkek işsizliği ile uyuşturucu, hırsızlık, para ve mal kaçakçılığı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Yine aynı dönemler arasındaki istatistiklere baktığımızda kadın işsizliği ile uyuşturucu kullanımı, hırsızlık, dolandırıcılık, para ve mal kaçakçılığı, adam öldürmek, trafik kanununa muhalefet, adam dövme, icra iflas kanunlarına muhalefet arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Gelir, İşsizlik, En Küçük Kareler Yöntemi

SUMMARY

Unemployment and criminality is an important issue that social scientists have been concentrating on for a long time. Unemployment can motivate crime motivation. In this thesis, the relationship between unemployment and crime was investigated by the least squares method. As a result of this econometric analysis to be carried out, the unemployment claimed to be related to the crime, whether there is any relation between the crime, whether the relationship is found (positive or negative) or not will be tried to be determined.

Unemployment is one of the most important socio-economic indicators that push people to shame. Increased unemployment for any reason has been suggested to increase the amount of crime (Cömertler and Kar, 2007). The widespread view in the context of crime and unemployment is that there is a positive relationship between these two variables. In other words, crime rates increase in situations or environments where unemployment is rising.

When we look at the statistics between 1988 and 2013, it is seen that there is a positive relationship between male unemployment and drug, theft, money and property smuggling in our country. Again when we look at the statistics between the same periods, it is seen that there is a meaningful and positive relationship between female unemployment and drug use, theft, fraud, smuggling of money and goods, manslaughter, opposition to traffic laws, beatings, enforcement and bankruptcy laws.

Keywords: Crime, Income, Unemployment, Least Squares Method

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans sürecimin en başından bu çalışmanın ortaya çıkmasına kadar geçen tüm süreçlerde ufuk açıcı değerli görüşleri ile bana yol gösteren ve her aşamada desteğini hiçbir şekilde esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Murat Anıl Mercan Hocama en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tezin yazılış aşamasında yardımlarını hiç esirgemeyen değerli arkadaşım İlhan Çam'a ve çalışmalarım boyunca maddi ve manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan değerli eşime teşekkür ederim.



İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
SUMMARY	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
1. GİRİŞ	1
2. SUÇ, SUÇA NEDEN OLAN FAKTÖRLER VE SUÇ ÇEŞİTLERİ	1
2.1. Suç Kavramı	1
2.2. Suçun Tanımı	4
2.3. Suçun Unsurları	8
2.4. Suçu Etkileyen ve Suça Neden Olan Faktörler	8
2.4.1. Kişiyeye Bağlı Faktörler	9
2.4.1.1. Yaş	9
2.4.1.2. Cinsiyet	10
2.4.1.3. Irk	11
2.4.1.4. Zeka	11
2.4.2. Çevreyeye Bağlı Faktörler:	12
2.4.3. Ekonomik Duruma Bağlı Faktörler	13
2.5. Suç ile ilgili Yaklaşımlar	14
2.6. Suç Çeşitleri	14
2.6.1. Hayat ve Vücut Bütünlüğüne Karşı Suçlar (Cebir ve Şiddet Suçları)	15
2.6.2. Mal Varlığına Karşı Suçlar (Ekonomik Suçlar)	15
2.6.3. Kişilerin Onuruna Karşı İşlenen Suçlar	15
2.6.4. Uyuşturucu Suçları	16
2.6.5. Namus ve Ahlaka Karşı Suçlar (Cinsel Suçlar)	16
2.7. Suç ve Suçluluğun Toplumsal Yapıya Etkileri	17
3. İŞSİZLİK, İŞSİZLİK TÜRLERİ VE İŞSİZLİK NEDENLERİ	19
3.1. İşsizlik Kavramı	19
3.2. İşsizliğin Tanımı	21
3.3. İşsizlik Türleri	24

3.4. İşsizliğin Nedenleri	26
3.5. İŞSİZLİĞİN SONUÇLARI	28
4. SUÇ VE İŞSİZLİK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	31
4.1. Suç ve İşsizlik	31
4.2. Suç ve İşsizlik İlişkisi	33
4.3. Model, Veri Seti ve Hipotezler	35
4.3.1. En Küçük Kareler (EKK) Yöntemi	36
4.3.2. Veriler	39
4.3.3.Araştırma Hipotezleri	41
4.3.4. Tahmin Sonuçlarının Değerlendirilmesi	43
5. SONUÇ	47
KAYNAKÇA	49
ÖZGEÇMİŞ	53

TABLÖLAR DİZİNİ

<u>Tablo No.:</u>	<u>Sayfa</u>
4.1: Türkiye’de 1988 – 2013 Yılları Arasındaki Erkek İşsizliği İle Suç Türleri Arasındaki İlişki	35
4.2: Türkiye’de 1988 – 2013 Yılları Arasındaki Kadın İşsizliği İle Suç Türleri Arasındaki İlişki	36
4.3: Türkiye’de 1988 – 2013 Yılları Arasındaki Toplam İşsizlik İle Suç Türleri Arasındaki İlişki	37



1. GİRİŞ

Suçun nedenleri, günümüzde ve geçmişte araştırmacıların çok ilgisini çeken bir konu olmuştur. Suç oranlarındaki artışların toplumlara psikolojik ve ekonomik açıdan zarar verdiği kabul edilmiş bir gerçektir. Suçun ekonomik değişkenlerle ilişkili olduğu konusu uzun yıllardır üzerinde tartışılan bir hipotez olmuştur. Bu doğrultuda ekonomik değişkenlerin toplumdaki suç oranı üzerindeki etkisi bir çok araştırmaya konu olmaktadır. Ancak, farklı ülkeler ve farklı yöntemlerle yapılan bu çalışmalar birbiriyle tutarlı sonuçlar ortaya koymamaktadır. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, ekonomik göstergeleri hızlı değişen, işsizlik ve suç arasında muhtemel bir ilişkinin araştırılması işsizlik ile suç arasında varlığı araştırılan bu ilişkiye çarpıcı bir bakış açısı getirebilecektir (Pazarlıoğlu ve Turgutlu, 2007).

İnsanlık tarihi kadar kadim bir olgu olan suç farklı zamanlarda, farklı mekanlarda ve farklı toplumlarda farklı şekillerde ifade edilmiştir. Bundan dolayıdır ki suçun evrensel bir tanımı yoktur. Suç, tüm toplumların huzur ve güven ortamını tehdit eden büyük sosyal problemlerden biridir.

İşsizlik; fert, aile ve toplum üzerinde olumsuz etkileri farklı büyüklüklerde ve yönlerde olan, çok boyutlu bir olgudur. İşsizlik sorunu, gelişmişlik düzeyleri ne denli farklı olursa olsun, tüm ülkelerin ortak problemlerinden birisidir.

Suç araştırmalarında; modernleşme, sanayileşme, sosyal devinim, şehirleşme, aile yapısı, akran grubu, sosyo-kültürel yapı, sosyalleşme biçimi, medeni durum, öğrenim düzeyi, din, ikamet yeri, sınıfsal düzey, işsizlik ve yoksulluk gibi çok sayıda değişkenin çözümleme unsuru olarak ön plana çıktığı görülmektedir.

İnsan davranışının belirlenmesinde, sosyo-kültürel ve demografik unsurların yanı sıra ekonomik unsurların da önemli derecede etkide bulunması, suç ile ekonomi ilişkisinin araştırılmasının önemli bir gerekçesi olarak ön plana çıkmaktadır (Kızmaz, 2003). Ülkelerin sahip oldukları üretim faktörleri arasında emek faktörü önemli bir yer tutmaktadır. Emek faktörünün öne çıkmasını sağlayan unsur, emeğin üretim sürecinin niteliklerinin ve üretim sonucunda ortaya çıkan çıktı miktarının belirlenmesinde başlıca rolü oynamasından kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra üretime katılan doğal kaynaklar, sermaye ve girişimci faktörlerini birleştiren ve yönlendiren bir işlevinin bulunması, emek faktörünü diğer faktörlerden daha önemli

bir faktör haline getirmektedir. Bu nedenle ülkelerin emek faktörünü, mümkün olan en üst düzeyde üretim sürecine katılımını sağlayacak şekilde istihdam etmeleri, ülkelerin makro ekonomik politikaları içerisinde yer almaktadır (Ardıç, 2010). Ancak emek faktörünün üretim sürecine yeterli düzeyde katılamaması nedeniyle boşluk oluşması, ülkeler açısından makro ekonomik bir sorun teşkil etmektedir. İşte bu sorun, işsizlik kavramı ile ifade edilmektedir (Türel, 2015).

İşsizlik günümüzün en önemli sosyo-ekonomik sorunlarından birisidir. Günümüzde işsizlikle mücadele etmeyen devlet yoktur. İşsizlik hem sosyal hem de ekonomik açıdan kişileri oldukça zor duruma düşürmektedir. İşsiz kalan kişi herhangi bir geliri kalmadığı için kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. İhtiyaçlarını karşılayamadığı için de başkalarına muhtaç yaşama duygusu nedeniyle ruhsal çöküntüye uğradığı ve bu olumsuzluklar neticesinde kişilerin suç işlemeye yönelebildiği varsayılmaktadır.

Toplumlarda ekonomik sorunların suçun en önemli nedenleri olabileceğine dair genel kanaat mevcuttur. Ekonomik sorunlar ile suç ilişkisini inceleyen araştırmalara bakıldığında genellikle; gelir düzeyi, işsizlik, yoksulluk, fakirlik, gelir dağılımındaki eşitsizlikler, ücretler, enflasyon, ekonomik krizler gibi faktörlerin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Bu faktörlerin suçlu davranış ile ilişkisini tespit edebilmek, kriminolojik araştırmalar içinde önemli bir yer teşkil etmektedir (Çakmak, 2015). Aynı şekilde bu unsurların suç eylemi ile ilişkisinin nasıl bir görünüm sergilediğini araştırmak, suç araştırmalarında önemli bir yer tutmaktadır (Ata, 2011).

Suçun nedenleri, her dönemde araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Suç oranlarındaki artışların toplumlara psikolojik ve ekonomik açıdan zarar verdiği kabul gören bir olgu olmuştur. Suç ile ekonomik değişkenler arasında ilişki olduğu konusu üzerinde uzun yıllardır tartışılan bir hipotez olmuştur. Bu çerçevede ekonomik değişkenlerin toplumdaki suç oranı üzerindeki tesiri birçok araştırmacının da konusu olmaktadır. Ancak, farklı ülkelerde farklı tarzlarla yapılan bu çalışmalar birbiriyle tutarlı sonuçlar göstermemektedir. Özellikle ülkemiz gibi ekonomik göstergeleri hızla değişen ülkelerde, suç ile ekonomik değişkenler arasında ilişkinin incelendiği çalışmalar ilginç bir bakış açısı getirecektir (Pazarlıoğlu ve Turgutlu, 2007).

Bu çalışmanın amacı, çeşitli suç sınıflarıyla, işsizlik oranı ve kişi başına düşen gelir arasındaki uzun dönemli ilişkinin analizinin yapılması ve değişkenler arasındaki nedenselliğin yönünün belirlenmesi ve işlenen suçlarla işsizlik oranının uzun dönemli bir ilişkiye sahip olup olmadığının tespit edilmesidir.

Bu çalışma 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Suç konusu bütün unsurlarıyla ele alınmaktadır. İkinci bölümde işsizlik konusu incelenmektedir. Üçüncü bölümde, suçlar ile ekonomik değişkenler (özellikle işsizlik) arasındaki ilişki ele alınmaktadır.



2. SUÇ, SUÇA NEDEN OLAN FAKTÖRLER VE SUÇ ÇEŞİTLERİ

2.1. Suç Kavramı

İnsanoğlu, sosyal bir varlık olması sebebiyle tek olarak başladığı hayatını idame ettirebilmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için toplu yaşama durumunda olagelmıştır. Bunun neticesinde çekirdek ailelerden büyük topluluklara zamanla geçiş yapmıştır. Toplu halde yaşam da insanlar arası ilişkileri ve bunların gerektirdiği birtakım kuralları da beraberinde getirmiştir.

Düzeni olmayan bir toplumda adalet ve nizamın oturması çok zor olacağı gibi insanların bir arada tutulması da imkânsızdır. Adalet kavramının gözetilmediği, kavga ve sürtüşmelerin yaşandığı toplumlarda zamanla insanların birbirlerinin haklarını yemeye başlamaları, diğer fertler tarafından kabul görmeyen davranışlarda bulunarak manevi huzursuzluğa sebep olacakları bir gerçekliktir (Uslu, 2011).

Bir toplumu ayakta tutan o toplumunun kendine ait değerleridir. Yani, toplumun devamı ve bütünleşmesi, toplumu meydana getiren insanların, sosyal yaşam içerisinde oluşturulan din, ahlak, hukuk kurallarına uygun hareket etmeleriyle mümkün olabilmektedir. Toplumsal kurallara uyma halkın birlikte yaşamasını sağlarken, bu kurallardan ayrılma, toplum içinde yaşayan insanların rahatsız olmasına sebep olarak toplumun devamını ve bütünlüğünü sekteye uğratmaktadır. Bu çerçevede, genel olarak norm ihlali durumu şeklinde tanımlanan suç ve gelişmiş ülkelerde olduğu gibi gelişmekte olan ülkelerin kentlerinde olduğu gibi kırsal alanlarında da yaşanan bir olgudur. Toplumun birlik ve beraberliğini ihlal eden, toplumsal yaşamı zora sokup toplumun zarar görmesini engellemek amacıyla yasa koyucular tarafından yapılmaması gereken eylem, davranış, tavır ve hareketler olarak ifade edilen suçun; biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve çevre gibi birçok alanı ilgilendiren nedenleri mevcuttur (Özgen, 2010).

Suç olgusu insanlık tarihinin başlangıç noktasından bugüne kadar toplumsal hayatın en önemli problemlerinden biridir. Çünkü her grup, topluluk veya toplumda pozitif etkileşimi sağlayan bağlar görevi gören kurallara aykırı davranışlarda bulunanlar günümüze kadar var olagelmıştır. Toplumda sebep olduğu korku ve panik havası ile sosyal çözülmenin güçlü bir işareti olan suç, toplumsal güveni, barışı, adaleti, düzeni ve birlikte huzur içinde yaşama düşüncesini tehdit ederek bir

toplumda var olan doğal ahenge ve uyuma çok büyük zararlar vermektedir (Çakmak, 2015).

Toplumsal bir olgu olan suç kavramı, bilinen tüm toplum biçimlerinde görülmektedir. Bu çerçevede suç, bütün toplumlarda var olan sosyal bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu toplumsal gerçeklik, tarihin belirli evrelerinde ortaya çıkan toplumsal yapılara göre farklılıklar arz etmiştir.

Tarihsel süreç içerisinde suç olarak addedilen tüm fiiller, farklı toplumlarda genellikle farklı şekiller ve farklı aşamalarda gerçekleşmektedir. Dolayısıyla suç türleri ve suç oranları, bu süreç içinde sürekli değişim göstermiştir. Ancak bununla beraber “toplumsal norm ve kuralların ihlali” durumu olarak görülen suç kavramı günümüz modern toplumları da dahil olmak üzere bütün toplumlarda değişmeden varlığını sürdürmüştür. Suç, toplum kurallarının ihlal edilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durumu ortaya çıkartan unsur ise, toplumsal yaşam içinde var olan insan davranışlarının, kaynağı belirlenmiş ve uyulması zorunlu kılınan norm ve kurallara uygun olmaması durumu ile ilgilidir (Kocadal, 2004).

Suç, insanoğlunun var oluşundan günümüze kadar devam eden bir olgudur. Bu değişim ekseninin merkezinde yer almakta olan ve fert ise birbirleriyle sürekli bir etkileşim halindedir. Fert, bu süreçte toplumdaki gelişmelere nazaran bir takım aykırı davranışlar içine girebilmektedir (Erkan vd., 2002). Özellikle suç, bir toplumun sosyal ilişkilerindeki çözümler nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu çözümler sosyal sorunlar ve bunalımlar meydana getirerek toplumsal yapıdaki değerlerin değişmesine ve yeni davranış kurallarının oluşmasına sebep olmaktadır. Bu durum da bize, suç ve suçluluk olgusunun sosyal yapının bir parçası olduğunu gösterir. Bu yaklaşım çerçevesinde sunu diyebiliriz: Düzen, toplum yaşamının vazgeçilmez bir koşuludur. Düzenin devam ettirilmesi ise, toplumda var olan değer ve kurallara tabi olunmasına bağlıdır. Uyulması gereken kurallar, her toplumda değişiklik göstermesine rağmen, toplumsal normlara uyulmayan davranışlara her toplumda suç ya da sapkın davranış denilmektedir (Erkan vd., 2002).

Suç olgusu, birçok disiplin tarafından (biyoloji, psikoloji, psikiyatri, hukuk, antropoloji vb.) ele alınıp incelenmektedir. Gerek çok sayıda suç türünün olması (hırsızlık, tecavüz, zimmete para geçirme, adam öldürme, dolandırıcılık, rüşvet, gasp vb.), gerek suçlulukla ilişkili çok sayıda unsurun var olması (yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik, suçlu akran grubu, sorunlu aile yapısı, göç, alkol ve uyuşturucu, yerleşim yerinin özelliği, kültür, formel ve enformel denetim unsurlarının zayıflığı,

damgalanma vb.) ve gerekse de suç işleyenlerin sahip olduğu kişisel özelliklerinin (yas durumları, medeni durumları, mesleki yapıları, sosyalleşme biçimleri, cinsiyet durumu vb.) farklılık göstermesi gibi nedenler, suç olgusunun farklı pencerelerden açıklanmasını gerekli kılmıştır (Fert, 2007).

Suç insanların emniyet ve güvenliğini, varlığını, iyi olma duygularının yanı sıra sosyal düzenini tehdit eden bir sosyal olgudur. Bilhassa suç insanların yaşam kalitesini düşürür. Suçun bir kişinin yaşam kalitesi etkilemesi suçu bir sosyal sorun olarak karşımıza çıkarmaktadır (Çakmakçı, 2015).

Belirli hareketlerin yasak fiillerden sayılmaları ile bunları işleyenlerin çeşitli tepkilere konu olmalarına, yani suç olgusuna toplumların devlet biçiminde örgütlenmelerinden çok önce de denk gelinmiştir. Tarihte her toplumda belirli fiiller yasaklanmış ve bunun karşılığı olarak ceza müeyyidesi var olagelmıştır. Suçlar toplumların sosyo-ekonomik ve manevi şartlarına göre oluşmuştur (Yanjinkham, 2011).

Genel olarak suç, mekân, zaman, kurban ve mağdur boyutlarından oluşmaktadır. Fakat tüm bu boyutların birleşmesiyle meydana gelen suç olayının gerçekleşmesinde kişiyi suça iten sosyal, ekonomik ve biyolojik nedenler de yok değildir. Bu nedenle birçok faktörün etkili olduğu suç olgusunu, kavramın çok boyutluluğu nedeniyle, sosyoloji, psikoloji, yönetim, hukuk, kriminoloji ve coğrafya gibi çeşitli disiplinler kendi yöntemleri içinde ele almaktadır (Günayergün ve Yılmaz, 2006).

Suç, toplumun kurumsal düzenini bozan, toplumdaki pozitif etkileşimi sağlayan bağları koparan ve bu yapıyı kökten etkileyen bir sorun olarak tarihin ilk dönemlerinden beri vardır. Yapılan araştırmalar, pek çok şeyin insanları suç işlemeye itebileceği gerçeğini ortaya koymuştur. Ayrıca suç, tamir edilmesi çok zor olan bir zarar verme gücüne sahip duruma gelmiştir. Bu güç suç olgusunu, sosyal, ekonomik ve politik açıdan son derece önemli sorunlardan biri haline getirmiştir. Suç, çok büyük sosyal ve ekonomik maliyetiyle topluma büyük zararlar vermektedir.

Suç sorunun çözülmesi öncelikle, suç olgusunun tanımlanmasına ve suçu ortaya çıkartan faktörlerin belirlenmesine bağlıdır. Ancak günümüzde, suçun hâlâ farklı bölgelerde, farklı mekanlarda ve farklı zamanlarda, çok farklı tanımları yapılabilmektedir. Evrensel bir tanımını ortaya koyabilmek zor olsa da suça neden olan faktörlerin belirlenmesi, suç işlemeyi önleme çalışmaları için önem arz etmektedir (Yıldız vd., 2010).

2.2. Suçun Tanımı

Evrensel bir olgu olan suç, tarihin ilk çağlarından günümüz modern toplumlarına kadar her zaman korku ile karışık ilgilerin yöneltildiği, nedenleri üzerinde durulan ve karşı önlemler alınan toplumsal bir sorun olmuştur. Suç insanların haklarına tecavüz eden bir hastalıktır ve bundan dolayı toplumda bulunan herkesi ilgilendirmektedir. Suçluluk kişiyi toplum halinde yaşayan öteki bireylerin karşısına çıkararak bir çatışmanın ürünüdür. Her toplum kendi değerler sistemine sahiptir. Suç başta bu değerler sistemiyle tanımlanır. Suçun oranları, nedenleri, tipi ve etkileri her toplumda farklılaşsa bile bir sebeple tarih boyunca her toplumda suç mevcuttur (Yılmaz, 2006).

Literatürde suçun çeşitli tanımları yapılmıştır, ancak birçok kavram gibi suçun da genel geçerliliği bulunan tek bir tanımı yoktur. Suç sosyal bir olgudur. En az iki insanın olduğu bir yer varsa orada birine göre normal diğerine göre suç olan bir davranış ortaya çıkar, bu normaldir. Bunun yanında suç durağan bir olgu değildir. Bazı davranışlar bugün için suç olarak görülürken (yeni fikirler, inançlar ya da anlayışlar) gelecekte suç olarak algılanmayabilir. Zaman içerisinde geçerlilik kazanabilen radikal değişimler toplumsal ilerlemeyi sağlar (Bal, 2003).

Suçun farklı disiplinler içerisinde yer alması onu farklı tanımlamayı gerekli kılmaktadır. Suç farklı zamanlarda, farklı coğrafyalarda ve farklı toplumlarda farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bundan dolayıdır ki genel geçer bir tanımı yoktur. Ancak suç, tüm toplumların huzur ve güven ortamını tehdit eden büyük sosyal problemlerden birisidir. Genel itibarıyla suç, toplumun devamı ve bütünleşmesi açısından ona zarar veren davranış, “sosyo-kültürel bilim” açısından da toplumda geçerli olarak kabul edilmiş kurallar bütününden ayrılma olarak tanımlanır (Tartar, 1993).

Suç, kelime olarak “törelere, ahlak kurallarına ve yasalara aykırı davranış, cürüm” anlamına gelmektedir. Kriminoloji ise, Fransızca “kriminologken” kelimesinden dilimize girmiş, “toplumsal bir olgu olarak suç ve suçluluğu inceleyen bilim” manisindedir. İnsan doğası konusunda yapılan felsefi tartışmalar bir yana, insanoğlunun toplumsal yasama geçtiği günden bu yana toplumsal normlar, kurallar haricinde hareket eden insanlar daima var olmuş ve suç, toplumsal yaşamın istenmeyen ancak bir türlü de önlenemeyen bir unsuru olmuştur (Demir, 2011).

Suç kabul edilen davranışlar, otomatik olarak toplumun geneli tarafından onaylanmayan ve hoş görülmeleyen davranışlar içinden hakkında cezai işlem yapılması gerektiği düşünölen davranışlar olarak görölmektedir (Dolu, 2011).

Suç, ceza yasalarında yazılı olarak belirtilen ve bu belirtilenlere uygun bir biçimde işlenmiş hukuka aykırı ve toplum düzenini bozucu eylem olarak ifade edilmektedir. Ancak hukuka aykırı her eylem suç değildir. Suç ve cezalar yasalar tarafından konulur ve yine yasalar tarafından kaldırılır (Okur, 2015).

Hukuki açıdan kanun koyucu tarafından daha önceden belirlenmiş ve ceza öngörölmüş fiil olan suç, topluma veya özelde bireylere zarar veren ya da tehlikeli olan eylem, tavır, davranış ve harekettir. Suçun sonucunda birey cezalandırılır. Hukukun temel amaçları toplum içerisinde belirli bir düzen oluşturarak bu düzeni temin etmek, toplumsal ihtiyaçları karşılamak, toplum içerisinde herkese eşit oranda hak vermek, toplumsal güvenliği ve adaleti sağlamaktır (Çoştan, 2014).

Çağdaş kriminolojiye göre ise suç kavramı 4 farklı açıdan tanımlanabilmektedir:

- Hukuki açıdan; ceza yasalarını ihlal eden (mazeret olmaksızın kasıtlı ihlal) insan davranışlarıdır.
- Siyasal açıdan; yasaya güçlü gruplar tarafından yerleştirilen ve sonrasında davranışın yasadışı olarak etiketlenmesidir.
- Sosyal açıdan; toplumsal sistemin korunması için baskılanması gereken anti sosyal davranıştır.
- Psikolojik açıdan; sosyal olarak kotu uyumun bir sekli yani bir davranış bozukluk sorunudur.

Birçok davranış biçimi evrensel olarak suç sayılmaz. Bu suçun doğuştan değil içinde bulunulan zamandaki sosyal durumla tanımlandığını göstermektedir (Yanjinkham, 2011).

Suçu farklı yönleriyle ele alan ve suç olgusu üzerine etkili kavramları açıklamaya çalışan birçok çalışma vardır. Bu çalışmalarda öne çıkan kavramlardan bazıları; sosyal ve siyasi yapı, küreselleşme, terör, göç, teknolojik gelişmeler, eğitim ve ekonomik yapı gibi unsurlardır.

Bazı kaynaklar suç, kişiyi toplum halinde yaşayan öteki bireylerin karşısına çıkaran bir çatışmanın ürünü olarak tanımlamaktadır (Ayhan ve Çubukcu, 2007). Suçluluk, sadece insan psikolojisi ile ilgili değildir. Özellikle yetiştiği ortam ve çevresiyle doğrudan ilişkilidir. Suçluluk duygusu yaşamak, yapılan eylemin

toplumsal kurallara veya yasal kurallara uygun olmadığı anlamına gelmektedir (Ünsal, 2015).

Kimi diğer uzmanlar tarafından da suç, farklı bir şekilde ifade edilmektedir: Bir kaynakta suç, isnat yeteneğine sahip bir bireyin kusurlu iradesi ile oluşturduğu, kanunda yazılı tipe uygun, hukuka aykırı ve bir cezanın uygulanmasını gerektiren icmali ve ihmali bir hareket olarak tanımlarken, diğer bir kaynakta ise suç, toplum halinde yasama şartlarına yönelmiş her türlü saldırı olarak ifade edilmiştir. Yasal mevzuatta suç, yasanın cezalandırdığı fiil olarak tanımlanır (Bağlar, 2008).

Suçta sosyolojik açıdan yaklaşan görüşün öncülerinden J.J. Rousseau, suçu şu üç unsura dayandırmaktadır:

1-Her insan kendisine yönelen saldırıya karşı koymak hakkına sahiptir. Kişi toplum anlaşmasına ile bu hakkını devlete bırakmıştır. Devletin ceza vermek hakkı kendisine bırakılan kişisel savunma haklarından doğar. Suç işleyen suç işlemekle bu anlaşmaya karşı gelmiş olur.

2-Kişi toplum anlaşmasından önce kendisine yapılan saldırıda saldırgana ceza vermek hakkına sahiptir. Topluma girmekle kişi bu hakkını devlete bırakmıştır.

3-İnsanlar yarasız yaşayamaz Her yasanın yaptırımları vardır. Topluma giren kişi bu yaptırımları da kabul etmiştir (Okur, 1972).

Suçta, sosyokültürel bağlamda yaklaşan Sutherland'a göre ise suç üç öğeyi kapsamaktadır:

1. Bütün gruplar veya grup içinde siyasal bakımdan önemli olan küçük bir alt grup tarafından takdir olunan bir değer,

2. Toplumun diğer bir parçasını oluşturan küçük grubun, kültürel bakımdan diğer grup ile çatışma halinde bulunması dolayısıyla söz konusu değeri ya hiç takdir etmemesi ya da az takdir etmesi ve böylece o değeri tehlikeye sürüklemesi,

3.Değeri takdir etmeyenlere karşı usulüne göre uygulanan zorlama yoluna başvurulmasıdır.

Sutherland ile aynı doğrultuda suç olgusuna yaklaşan Taft'a göre de topluma zarar veren hareketlerin neler olduğu ya örf ve adetlerle belirlenmiş ya da grup içinde egemenliği elinde tutanların oluşturduğu modellerle belirlenmektedir. Toplumda yönetsel üstünlüğü olan kesimin koyduğu kuralların çiğnenmesi suç olarak kabul edilmiştir.

Durkheim'e göre suç, normal bir sosyolojik olaydır ve kolektif şuurun açık ve enerji belirten durumlarını ihlal eden fiillerdir. Ona göre suç normal, zorunlu ve

yararlıdır. Normallığı, her toplumda suçun zaten işleniyor olmasına; zorunluluğu, suça sebep veren duyguların bütün ferdi vicdanlarda mevcut oluşuna; yararlı oluşu da toplumu durgunluktan kurtarmasına bağlamaktadır. Suçun toplum için yararlı olduğu fikri sadece Durkheim'e ait olmayıp başka yazarlarda da görmek mümkündür (Dönmezer, 1994b).

İnsanların birlikte yaşamaya başladıkları ilk günden itibaren sosyal düzenin devamını sağlayan, aynı zamanda insanları birbirlerine karşı koruyan önce yazılı olmayan ama daha sonraları her bireye eşit uygulanacak sözleşmelere ve kurallara gereksinim olmuştur. Bu sözleşme ve kurallara göre bazı davranışlar, toplum tarafından suç olarak görülürken bu davranışları gerçekleştiren kişiler de suçlu olarak değerlendirilmiştir. Bir davranışın suç olarak nitelendirilebilmesi için bu davranışın yasalarda açıkça belirlenen bir müeyyideye bağlanması gereklidir. Suçlunun yaptığı davranıştan sorumlu olması, ona yaptırım uygulanması ile ilgilidir. Yani yasalarda işlenen suçların cezalarıyla birlikte açık bir şekilde ifade edilmesi gerekmektedir (İçli, 2007).

Suçluluk, kişiyi toplum halinde yasayan öteki bireylerin karşısına çıkararak bir çatışmanın ürünüdür. Suçluluk 3 boyutta açıklanabilir:

1. Mağdur etme boyutu: Belirlenen bir mağdurun olmasıdır. Ör: Cinayet, tecavüz suçun mağdurları.
2. Politik boyut: Hükümetin ve yasanın devamını sağlanmasıdır. Ör: Sahte para basmak, suikast, isyan çıkarmak, yağmacılık.
3. Ciddiyet boyutu: Toplumlar ve zamana göre değişkenlik göstermektedir. Suç olayındaki fiziksel şiddetin derecesi, mağdurun yaralanması, kaybının büyüklüğü gibi unsurlar ciddiyet derecelendirmesinde önemli göstergelerdir (Yanjinkham, 2011).

Sonuç olarak suç, toplumsal yaşamın ortaya çıkardığı normalden sapan davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Bu davranışlar, toplumların sosyal yapılarına, kültürel özelliklerine ve inanç sistemlerine göre değişiklik arz etmektedir. Bu nedenle, her toplumda sosyal bütünlüğün korunması ve bireyler arası çatışmaların önlenmesi için bütün toplum tarafından kabul gören farklı kurallar geliştirilmiş ve bu kurallar çerçevesinde davranış kalıpları oluşturulmuştur. Değişen mekâna, zamana, inançlara ve kültürlere göre insanlar din, örf-adet, ahlak ve hukuk kuralları gibi normlar koyarak, bu kurallara uymuşlar ve uyulmasını istemişlerdir. Bu kurallara aykırı davranışlar cezalandırılmış, kurallara aykırı tutum ve davranışlar suç

olgusunu doğururken, kurallara aykırı davrananlar ise suçlu olarak adlandırılmıştır (Özgen, 2010).

2.3. Suçun Unsurları

Suç sayılan bir davranışın maddi, manevi ve kanuni unsurlarına sahip olması gerekmektedir.

1. Maddi unsur: Suçun maddi unsurunu hareket oluşturmaktadır. Hareket unsuru bir yapma veya yapmama davranışdır. Bir davranışı yapma ya da yapmama suçun maddi unsurunu oluşturabilir. Örneğin bir tren yolu bekçisinin geçitteki parmaklığı kapatmaması bir kazaya neden olabilir. Böylece bekçinin bir davranışı yapmaması onu suçlu kılar.

2. Manevi Unsur: Bu unsur suçlunun kastı veya kusurudur. Suçlu, bilerek ve isteyerek kanun tarafından suç olarak tanımlanmış bir davranışı yaparsa bu davranışın kasıtlı olduğunu gösterir. Kusur ise yapılan davranışın meydana getireceği zararları öngörememe durumudur.

3. Kanuni Unsur: Bu durum “kanunsuz suç ve ceza olmaz” prensibine dayanmaktadır.

Bir davranışın suç olarak sayılabilmesi için suçun tanımına girmesi gerekmektedir (Aslan, 1991).

2.4. Suçu Etkileyen ve Suça Neden Olan Faktörler

Suç ve suçun nedenleri, eski çağlardan günümüze kadar çeşitli kuram ve teorilerle ifade edilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Suç kuramlarının bu denli fazla olması, suç olgusunun karmaşıklığı ve suç işleyenlerin sahip oldukları farklı suçlu profillerinden kaynaklanmaktadır. Bir başka deyişle, suçun; hırsızlık, tecavüz, zimmete para geçirme, adam öldürme, dolandırıcılık, rüşvet, gasp ve bunun gibi ekonomik, şiddet içerikli, cinsel içerikli ve siyasi içerikli birçok çeşidinin olması, suçlulukla ilgili; yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik, suçlu akran grubu, sorunlu aile yapısı, göç, alkol ve uyuşturucu, yerleşim yerinin özelliği, kültür, formel ve enformel denetim unsurlarının zayıflığı, damgalanma gibi bir çok değişken olması ve suç işleyenlerin sahip olduğu; cinsiyet durumu, yaş durumları, medeni durumları, mesleki yapıları, sosyalleşme biçimleri gibi bireysel özelliklerinin farklılık arz etmesi

suç olgusunun çok perspektifli açıklamasını gerekli kılmıştır (Kızmaz, 2005). Bu nedenle suç araştırmaları konusunda suçluda var olan hangi özelliklerin suça sebep teşkil ettiğini araştırmak yerine belli bir olayın oluşmasında hangi faktörlerin etkili olduğunu belirleyebilmek suçla ilgili daha faydalı verilerin ortaya konmasını sağlayacaktır (Dönmezer, 1994a).

Genel olarak bakıldığında, halkın suç kavramına bakisi hukuki kavramından daha değişken ve dalgalı bir nitelik sergilemekte; zamandan zamana ve ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Çoğu ülkelerde çeşitli suçlara özgü alt kültür ve yöresel farklılıklar çarpıcı olmaktadır. Aynı türden farklılığa yaşlı ve gençler, yüksek tahsilli ve eğitimsiz olanlar ile kentsel ve kırsal alanda yaşayanlar arasında da denk gelmektedir (Yücel, 2008).

Suç fiilinin meydana gelmesi, biyolojik ve sosyolojik bir varlık olan insana bağlıdır. Bu bağlamda suç işleyen insanı bu davranışa yönelten faktörleri;

1. Kişiyeye bağlı faktörler,
2. Çevreyeye bağlı faktörler,
3. Ekonomik duruma bağlı faktörler şeklinde üç ana başlık altında toplamak mümkündür.

2.4.1. Kişiyeye Bağlı Faktörler

Bireyi suç işlemeye yönelten kişisel faktörleri de kendi içinde gruplara ayırmak mümkündür. Bunlar; yaş, cinsiyet, ırk ve zekaya bağlı faktörlerdir.

2.4.1.1. Yaş

İnsan doğumundan ölümüne kadar sürekli değişen ve gelişen dinamik bir varlıktır. Bu süreç içinde kişi birçok gelişim aşamalarından geçmektedir. Suç olgusunun incelenmesinde en önemli değişkenlerden biri yaş faktörüdür. Suça katılımın yaş ile azaldığı görüşü kriminolojinin en eski ve en yaygın benimsenmiş görüşüdür. Birçok suç türünde özellikle cinayet, soygun ve ırza geçme gibi ciddi suçların görüldüğü toplumlarda nüfusun suça katılım oranı ilk yetişkinlik dönemlerinde doruk noktasına ulaşır, daha sonra yaşla birlikte düşme eğilimi göstermektedir (İçli, 2003). Geleneksel sosyolojik bakış açısı, suç eğilimlerinin genç

yaş grubunda (13- 19) en yüksek değeri bulduğu/aldığı ve yaşın ilerlemesiyle birlikte suç işleme oranının bir düşme eğilimi içine girdiğini öngörmektedir (Kızmaz, 2002).

Bu noktadan hareketle suç işleme potansiyelinin belli yaş grubu aralıklarında yoğunlaştığı, bir başka deyişle kişilerin anti-sosyalliğe eğilimleri ve suça meyilli hale gelmeye başlangıçlarının da genellikle enerjilerinin en üst seviyede bulunduğu yaş aralığına denk geldiği gözlenmektedir. Tabii gelişen ve değişen dünya ile birlikte belli yaş gruplarının teknolojik olanakları farklı şekillerde değerlendirmesi de kaçınılmaz bir son olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle çocuk ve genç yaş grubundaki kişilerin televizyon ve internet yoluyla takip edilen programlardan etkilendiği inkâr edilemez bir gerçektir. Bu etkilenme bazı durumlarda suça teşvik edici nitelik arz edebilmektedir. Böylece gençler iletişim araçları ile bir nevi suça meyilli hale gelebilmektedirler. Gerçek şudur ki, yaş ile suçluluk arasındaki ilişki, yaş grupları itibari ile diğer herhangi bir insan faaliyetinin cereyan tarzından farklı değildir; anti sosyal faaliyetlere karşı eğilim okul sıralarında başlamakta, 20-40 yaşları arasında en yüksek sınıra çıkmakta ve ihtiyarlık çağı ile beraber hızla azalmaktadır (Uslu, 2011).

2.4.1.2. Cinsiyet

Cinsiyet ve suç arasında yakın ilişki bulunduğu görüşü, yaş ve suç arasında olduğu gibi dünyanın en eski ve en yaygın görüşü olup dünyanın her yerinde tutulan suç istatistiklerinde her zaman tespite olanak vermiştir. Cinsiyet ve suç arasındaki ilişkiye bakıldığında, erkeklerin kadınlara göre çok daha fazla suç işlediği dünyada kabul görmüş ve tartışılmayan bir gerçektir. Bu nedenle suç araştırmalarında, suçun sebepleri konusunda yapılan çalışmalar genelde erkek suçlular üzerinde yoğunlaşmış ve erkek suçlunun davranışını açıklamaya yönelik olmuştur (Bora, 2014). Ancak kadınların işlediği suçların büyük bir kısmının çeşitli toplum organları tarafından barışçıl araçlarla çözümlenmesi ve mahkemelere intikal edilmemesi, kadın suçluluğuna yönelik istatistiklere de yansımamasına neden olmakta ve gerçek kadın suçluluğu verilerini ortaya koymamaktadır. Kadınların işlemiş olduğu suçlar erkeklerin işlemiş oldukları suçlarla karşılaştırılamayacağı bilinmekle birlikte, kadınların da kendilerine göre işlemiş oldukları suçlar olduğu ve bunların da ülkelerin kültür özelliklerine göre değişiklik arz ettiği bir gerçektir (Dönmezer, 1994a).

2.4.1.3. Irk

Irk ve suç arasında ilişkilerin olduğu iddia edilmektedir. Suç, ırka ait özelliklerin doğrudan doğruya bir sonucu görülmektedir. Bu konuda Hooton bazı Avrupa milletlerinin, belirli suçları olağanüstü çoğunlukta islediklerini söylemiştir. İtalyanların adam öldürme suçlarını, İskandinavların cinsiyete karşı saldırı ve sahtekârlık suçlarını, Portekiz, İspanyol ve Meksikalıların ise, yasak silah taşıma suçlarını çok islediklerini söylemiştir. Bu ve benzeri incelemeler sonucunda, Hooton su sonuca varmıştır: Suç, ırka bağlı değildir; fakat her ırkta biyolojik bakımdan bozuk kimseler vardır ve bunlar islenen suçların çoğundan sorumludur (Dönmezer, 1994a).

2.4.1.4. Zeka

Zekâ kişiye yaratılış itibariyle yaratıcı tarafından bahşedilen bir meziyettir. Zekâ, doğru şekillerde kullanıldığında kişinin şahsına, çevresine ve topluma faydalı olabildiği gibi farklı yönlere sevk edilmesi durumunda tehlikeli sonuçlara yol açabilmektedir.

Kişilerin zekâ kapasiteleri ile bağlantılı olarak işlediği suçları sınıflayabilmek de olasıdır. Şahısların zekâ derecelerine göre işledikleri suçun farkında olup olmama kabiliyetleri göz önüne alınarak değerlendirilebilir. Ceza kanunları bu ayrımı gözeterek suçluların yaptığı fiilleri algılama yeteneğini göz önünde bulundurmaktadır. Kişilerde var olan zekâ geriliği ya da azlığı suç işleyen kişilerde ceza indiriminde önemli bir ölçüt olarak dikkate alınmaktadır. Kriminolojiye ilişkin eserlerde uzun süre zekâ azlığının suç sebeplerinden birini oluşturduğu açıklanmıştır. Gerçekten zekâ bilinçli düşünce ile kendini yeni durumlara uydurmak yeteneğinden ibaret bulunduğu ve suçlu da sosyal hayata uymakta güçlük çeken bir kimse sayılabileceğinden teorik olarak bu görüşün doğru bulunduğu iddia edilmiştir.

Toplumumuzda zekâ geriliği olan fertlere yönelik, yeterli eğitim ve ilginin verilmediğini de göz önüne alırsak bu şahısların hareketlerinin getireceği sonuçların farkında olmadıklarını da görebiliriz. Aslında bu kişiler bir kısım eylemlerinin bir suç teşkil edebileceğinin bile farkında olamamaktadırlar. Toplum içindeki hal ve tavırlarını kendi iç dünyalarına göre belirlemekte, ona göre hareket etmekte ve de

toplumun normlarına aykırı gelebilecek bazı hareketleri rahatlıkla sergileyebilmektedirler. Yine de unutulmaması gerekir ki zekâ azlığı ya da geriliğinin tek başına suç olgusunun merkezinde yer aldığı düşünülmemelidir (Uslu, 2011).

2.4.2. Çevreye Bağlı Faktörler:

Coğrafi durumun ve özellikle iklimin, suçluluk üzerindeki tesiri, kriminolojik yönde istatistik araştırmalara başlanıldığı günlerden itibaren araştırmacıların dikkatini çeken konuların basında gelmiş, özellikle iklim, ısı, atmosfer basınçları, rüzgârlar ve radyasyon gibi çeşitli tabii olayların organizma üzerindeki etkileri üzerinde durulmuş ve bu olayların suçluluğu izah ederken dikkate alınması gerekliliği üzerinde durulmuştur (Dönmezer, 1994a).

Kriminolojide suçluluk ile coğrafi bölgeler arasındaki ilişkileri ve böylece suç sayısı ve çeşitli suç türleri ile coğrafi bölgeler arasındaki ilgileri belirlemeye çalışan çok sayıda inceleme vardır. Yaşanan fiziki çevrenin şartları ile insan karakteri arasındaki ilişkiler çok eski çağlardan beri fikir ve düşünce adamlarının dikkatini çekmiştir. Hipokrat beden ve ruhun durumunun genellikle memleketin tabiatının karşılığı olduğu, dağ ve ovada yaşayan insanların karakter bakımından ayrıntılar gösterdiğini, dağlarda yaşayan insanların daha cesur ve çalışmaya tahammüllü bulduklarını açıklamış; Polybe “Arca’dır dağlarında yaşayanların, teneffüs ettikleri havanın bunlarda karanlık bir tabiat meydana getirdiğini ve kanun koyucunun bu karakteri yumuşatabilmek için musiki eğitimini mecbur kıldığını, eğilimler insanları çeviren havaya tabi olduğu için, değişik ve birbirinden uzak bölgelerde yerleşen milletlerin yalnız adet, çehre ve renklerinde değil ve fakat eğilimlerinde de bir merteye farkına rastlanmasının bu olaydan ileri geldiğini” söylemiştir (Dönmezer, 1994a).

Bazı suç türlerinin insanların içinde bulunduğu çevrenin mevsim şartlarına göre yoğunlaştığı bazı bilim adamları tarafından suç istatistikleri ile ele alınmıştır. Özellikle yaz aylarında insanların birbirleri ile daha fazla iletişim içerisinde oldukları dikkate alınırsa bu aylarda insanlar arasındaki uyumsuzlukların daha çok gün yüzüne çıkacağı değerlendirilebilir. Alkol tüketiminin arttığı mevsimlerde tesir edici fiiller de artmaktadır. Cinsel suçlarda mart ve temmuz ayları arasında büyük bir artış gözükmektedir. Alınan istatistiklere göre bu suçlarda yoğunluk yaz aylarında

görülmektedir. Adam öldürme, ırza tecavüz, müessir fiiller özellikle Haziran Eylül ayları arasında işlenmektedir. Cebir ve şiddetle işlenen hırsızlıklar ve yağma fiilleri ise Ekim Aralık aylarında yoğunlaşmaktadır (Dönmezer, 1994a).

Yine aynı şekilde insanların yaşadığı çevre itibariyle köy, kasaba ve şehir gibi yerleşim alanlarında suç olgusuna yaklaşımları da farklılık göstermektedir. Nüfus sayısının artması ile doğru orantılı olarak artan insan ilişkilerinde yaşanan olumsuzlukların, küçük yerleşim yerlerine nazaran büyük yerleşim yerlerinde ve kentlerde daha yoğun şekilde gözlemlendiği söylenebilmektedir (Uslu, 2011).

2.4.3. Ekonomik Duruma Bağlı Faktörler

Suçun nedenlerini analitik verilerle tespit edebilmenin toplumların refahı için öneminin büyüklüğü yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle, suç bilimcileri (kriminoloji), sosyologlar, ekonomistler ve daha pek çok farklı alandan araştırmacılar bu konuda net sonuçlar elde edebilmek amacıyla çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Çalışmalarında suçu nesnel hale getirmek için model ile ifade etmeye çalışmışlardır. Ancak bugüne kadar yapılan çalışmalarda suçun nedenleri konusunda genel bir görüş birliğine varılamamıştır. Suç oranındaki değişmelerin sebepleri olarak bugüne kadar demografik unsurlar, ekonomik nedenler, sosyolojik sebepler, kamu düzenlemeleri gibi etkenler gösterilmiş ancak bunların neredeyse hiçbiri değişmelerin kesin nedeni olarak kabul edilmemiştir. “Suç ekonomisi” kavramı bu çalışmalar sırasında ortaya çıkmış ve ekonomik değişkenlerle suçlar arasındaki ilişkiyi açıklayabilme hedefini taşımaktadır (Pazarlıoğlu ve Turgutlu, 2007).

Suçluluğun açıklanmasında ekonomik etmenler önemli bir yer teşkil etmektedir. 1825 yılından itibaren Fransa'da ve kısa süre sonra Avrupa'nın diğer devletlerinde her yıl yayınlanan suç istatistikleri, ekonomik göstergeler arasındaki ilişkiler üzerinde yapılan araştırmalar ve suçluluğu tespit edilmiş olan kişiler üzerinde yapılan araştırmalar ve tahminler, ekonomik koşullar ile suç arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Suçluların büyük yüzdesinin fakirlik, işsizlik ve düşük ücretli işlerin egemen olduğu toplumun alt tabakasından geldiğini göstermiştir. Kişilerin ekonomik ihtiyaçlarından devletin benimsediği ekonomik sistemlere kadar değişen yelpazede, birçok ekonomik faktör suça neden olmaktadır. Suçun sosyal nedenlerine dikkat çeken ilk düşünür olduğu ileri sürülen Eflatun; suçların islenme sebebinin açlık ve yoksulluk gibi ekonomik nedenlerden meydana geldiğini ifade

etmiştir. Günümüzde de hırsızlık, gasp, yağmalama, yol kesmek, dolandırıcılık, sahtekârlık, hakkı olmayana tecavüz gibi mala yönelik suçlar başlığı altında yer alan suçlarda ekonomik nedenlerin etkisi aşikârdır. Kişilerin ekonomik kriz dönemlerinde mala yönelik olarak isledikleri suçlarda artış olduğu gözlenmiştir. Hiç kuskusuz ekonomik kriz dönemleri, tabiatı gereği kanundan sapma türünde çeşitli davranışlara yol açmaktadır. Örneğin, açlık, protesto yürüyüşlerine yöneltmekte, zorunlu ihtiyaç maddesi sıkıntısı karaborsayı doğurmakta, vatandasın zorunlu maddeleri bir daha bulamam korkusuyla istifleme yoluna gitmesi tüccarları spekülatif amaçlı stoklamaya yöneltmektedir. Bu tür oluşumların önlenememesi ya da tolerans gösterilmesi, halkta, hukuksal, siyasal ve sosyal düzene karşı bir memnuniyetsizlik oluşmasına neden olmaktadır (Başaran, 2012).

Suçluluk ile ekonomik durum (özellikle işsizlik) arasındaki ilişki üçüncü bölümde detaylı inceleneceği için burada konuya kısaca değinmekle yetiniyoruz.

2.5. Suç ile ilgili Yaklaşımlar

Günümüzde suçla ilgili üç temel yaklaşım vardır;

- I. Fikir Birliği Görüşü,
- II. Çatışmacı Görüş,
- III. Etkileşimce Görüşür.

Fikir Birliği Yaklaşımına göre suç, vatandaşların çoğunluğunun değerlerini ve ahlak görüşünü yansıtan, mevcut ceza yasası tarafından yasadışı olarak tanımlanan davranıştır. Bu görüşe göre suçlar toplumun düzenli bir şekilde işlemesi için yasaklanmıştır.

Çatışmacı Yaklaşımına göre suç ekonomik gücü elinde bulunduran bireylerin toplum üzerindeki kontrollerini elini tutmak için tanımladıkları davranışlardır.

Etkileşimce yaklaşım ise suçu, toplumun sapmış davranışlar hakkında o anki düşüncesini yansıtan, görelî ve sürekli değişen bir kavram olarak tanımlamaktadır. Etkileşimce görüşe göre suçlu davranışı “etiketlenmiş” davranıştır (İçli, 1993).

2.6. Suç Çeşitleri

Suçlar; hayat ve vücut bütünlüğüne karşı işlenen suçlar, mala karşı işlenen suçlar, cinsel suçlar ve uyuşturucu suçları alt başlıklarında incelenebilir:

2.6.1. Hayat ve Vücut Bütünlüğüne Karşı Suçlar (Cebir ve Şiddet Suçları)

Yaşama hakkı, hiç kimsenin engel olamayacağı veya sınırlayamayacağı bir özgürlük olarak kabul edilmektedir. İnsanoğlunun ilk ayrıcalığı olarak görülen ve bedensel bütünlük, yaşama hakkı ve bu hakkın sağlık içinde sürdürülmesi olarak değerlendirilen bireysel kişilik haklarının başında gelen en temel insan hakkıdır. Bu hak insanın kendisine ve devletleri oluşturan toplumların insan eksenini üzerine kurulmuş olması nedeniyle ülkelere büyük yükümlülükler getirmektedir. Kişilerin hayat ve vücut bütünlüğüne karşı suçlar, bütün ülkelerin ceza yasalarında, farklı başlıklar altında yer almakla birlikte Gillin'in yapmış olduğu tasniflerde de görülebileceği gibi genel olarak;

- i. Adam Öldürme
- ii. Adam Öldürmeye Teşebbüs
- iii. Yaralama şeklinde yer almaktadır (Dönmezer, 1994a).

2.6.2. Mal Varlığına Karşı Suçlar (Ekonomik Suçlar)

Tüm zamanlar ve tüm ülke insanlarına özgü bir şey, mal/mülk, para, servet elde etmek dürtüsü legal vasıtalar elvermediğinde illegal yollardan doyuma kavuşmaktadır. Mala yönelik suç, birine ait olan herhangi bir malın onun izni dışında alınması veya zarar verilmesidir. Ayrıca bu suçun kapsamında yasalara aykırı olarak ekonomik kazanç sağlamaya yönelik eylemler de vardır.

Mal varlığına karşı suçları şu şekilde sınıflandırabiliriz:

- I. Hırsızlık
- II. Dolandırıcılık
- III. Yağma
- IV. Beyaz yaka suçları (Başaran, 2012).

2.6.3. Kişilerin Onuruna Karşı İşlenen Suçlar

Herkes, onur, şeref ve haysiyet sahibidir. Yasalar kişiyi, onuruna, şeref ve haysiyetine dokunan saldırılara karşı korumaktadır. Yasalar önünde eşitlik ilkesi gereğince herkes eşittir ve ait olduğu toplumun şerefli bir üyesidir. Yasalara göre

kişiler başkalarından, onuruna, şeref ve haysiyetine saygı gösterilmesini isteme temel hakkına sahiptir. Bu nedenle haksız olarak, bir kimsenin onuruna, şeref ve haysiyetine saldırıda bulunmak, hakaret suçuna vücut vermektedir (Hafizoğulları ve Günal, 2006).

Bu bağlamda bireyin şerefine saldırı teşkil eden fiiller, birtakım suçların oluşmasına sebebiyet vermekle birlikte, bunlardan bazıları sadece insan şerefinin ihlalini yaptırma bağlarken, diğer bazıları ise, şerefin dışında başka bazı değerlere zarar verilmesini de cezalandırmaktadır. Bu yaklaşımlara göre onura karşı işlenen suçlar;

i. Genel tahkir suçları ve ii. Özel tahkir suçları olmak üzere iki kısma ayrılarak insan şerefini ihlal eden sosyal itibarını zedeleyen suç ile Anayasal kuruluşlar, bu kuruluşları temsil eden kişiler ve kutsal varlıklar gibi şereften başka birtakım değerlere tecavüz eden suçlar olarak belirlenmektedir (Bora, 2014).

2.6.4. Uyuşturucu Suçları

Uyuşturucu suçları dâhilinde; uyuşturucu yapımında kullanılan maddelerin üretilmesi, bulundurulması, taşınması, satımı, alımı ve kullanımı gibi davranışlar bulunmaktadır. Ayrıca uyuşturucu suçları; adam öldürme, sahtecilik, uyuşturucu suçlarından elde edilen gelirin aklanması gibi birçok farklı suç türlerinin de gerçekleşmesine sebep olmaktadır. Bu sebepten dolayı uyuşturucu suçları, tek bir suç ile sınırlı kalmayıp, diğer suçların gerçekleşmesine imkân tanıyan ve uluslararası boyutu olan bir suç türüdür ve bu yüzden diğer suç türlerinden ayrılmaktadır (Okur, 2015).

2.6.5. Namus ve Ahlaka Karşı Suçlar (Cinsel Suçlar)

Namus ve ahlaka karşı suçlar diğer suç türleri ile iç içe olmaları nedeniyle önemli bir suç türüdür. Bu suçları işleyen kişiler genellikle diğer suçları da işlemektedirler ve ayrıca suçu işleyen kişi erkekse genellikle aşağılık kompleksine rastlanmaktadır. Bu suçu işleyen kişiler cinsel tatmini, genel itibarıyla normalden sapmış şekillerde elde etmeye yönelmektedirler. Bu suçları işleyen kişiler; (1) *dalalete düşmüşler*, (2) *cinsellikte anormal derecede etkin olanlar*, (3) *bunaklar*, (4) *alkolikler*, (5) *sefihler* ve (6) *anormal cinsel saldırıları, normal ilişki yerine tutan*

kişiler olarak sınıflandırılmaktadır. Genel itibariyle cinsel suçlar kategorisinde sayılan suçlar değişik türlerde;

- i. Irza tecavüz
- ii. Zina
- iii. Fuhuş

Şeklinde sınıflandırılmakta olup ihbarı diğer suç türlerine göre düşük olan suçlardır (Bora, 2014).

2.7. Suç ve Suçluluğun Toplumsal Yapıya Etkileri

Sosyal yapıdan suç ve suçluluk olgusu ayrı olarak düşünülemez. Bazen suç işleyen bireylerin doğuştan itibaren taşıdıkları zihinsel bozukluklar uzun zaman geçtikten sonra suç kapsamına girebilecek bir eyleme neden oluyorsa, bu kişilerin rahatsızlığından dolayısıyla bir cezai müeyyide uygulanmamaktadır. Bunun dışında, sosyal ekonomik ve siyasi-kültürel şartlardan etkilenecek, bireyin suç işlemesini ortaya koyabilir. Bireyin doğup büyüdüğü aile ve çevredeki ilişkilerinden tatmin olmadığı, anne-baba arasındaki tartışma, ya da ilişkilerdeki çelişkiler ve ailenin geçimsizlik vs. problemleri, bireyi suç işlemede neden olabilmektedir (Yanjinkham, 2011).

Diğer yandan, toplumda ortaya çıkan sosyal ilişkilerdeki çözümler ve sosyal bunalımlar, yine ferdi suça itebilmektedir. Sosyal ilişkilerdeki düzensizlikler, değerler sistemindeki değişimler, yeni davranış kalıplarının ortaya çıkması sonucunda ferdin kendisini bu yeniliklere adapte edemediği anda suç teşkil eden davranışlara başvurmaktadır. Özellikle, günümüzün endüstri toplumlarında yüz yüze ilişkilerin kaybolduğu, yerine ikincil ilişkilerin olması insanlar arasındaki dayanışma ve ortaklaşa duyguları paylaşma gibi insan psikolojisini önemli ölçüde etkileyen faktörleri ortadan kaldırdığı için, insanı yalnızlığa itmekte; bu yalnızlık içerisinde uzun süre çıkış yolu arayan fert, zaman zaman sapma davranışlarında bulunmaktadır. Toplumun kalkınma düzeyi ve siyasi istikrarı da suç olgusuna etki etmektedir. Geçimini temin edemeyen fert, birtakım ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gayri meşru yollara başvurmaktadır. İş alanlarının azlığı ve gelişen teknolojik imkânlar bireyi üretim dışı bırakmakta, üretim faaliyetlerine katılmayan insanlar bir geçim derdine düşmekte, bunu meşru yoldan elde edemediği takdirde suç işleyebilmektedir (Özgen, 2010).

Gelişmekte olan toplumlarda fert ihtiyaçlarını karşılayamadığı ya da isteklerine ulaşamadığı için suç işlerken; gelişmiş toplumlarda istediği şeyleri gerçekleştirme gücüne sahip olduğu ya da gerçekleştirdiği için yeni arayışlar içine girmekte ve sapma davranışlarda bulunmaktadır. Burada suçun niteliği değişmektedir. Hızlı sosyal değişme, sosyal yapıların çözülmesine neden olmaktadır. Günümüz endüstri toplumlarının en belirgin özelliklerinden birisi, büyük oranda kentleşme eğiliminde olmasıdır. Bu kentleşme olayı, bir yandan kentli nüfusun bütün ihtiyaçlarına cevap vermek, öte yandan kentte yeni ilişkilerin ortaya konmasını gerekli kılmaktır. Kentin beklentilere cevap verememesi ya da kendine has ilişki sistemleri oluşturamaması halinde birtakım normal dışı davranışların artmasına neden olmaktadır. Suç olayları toplumsal geçiş süreçlerinde adeta bir barometre görevi yapmaktadırlar. Bu yüzden suç oran ve türleri toplumsal geçiş süreçlerinde önemli bir göstergedir. Şiddet suçları kente uyum sürecinde yaşanan problemlerin işareti iken; mal aleyhine işlenen suçlar modern kent hayatının getirdiği gelir dağılımındaki dengesizliğin işareti olmaktadır (Hancı, 1999).

3. İŞSİZLİK, İŞSİZLİK TÜRLERİ VE İŞSİZLİK NEDENLERİ

3.1. İşsizlik Kavramı

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (madde 23), Ekonomik ve Sosyal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Uluslararası Çalışma Örgütü 122 Sayılı Sözleşmesi gibi uluslararası insan hakları belgelerinde “çalışmak” bir insani hak olarak geçmektedir. Bu belgelerde, insanın onurlu yaşayabilmesi için böyle bir hakka sahip olduğu ve hakkın korunması gerektiği belirtilmiştir. Fakat insana verilen bu hakka rağmen hem gelişmiş hem gelişmekte olan tüm ülkelerin başlıca sosyo-ekonomik sorunları arasında işsizlik çok önemli bir yere sahiptir (Özsağır, 2000).

Ülkelerin sahip oldukları üretim faktörleri arasında emek faktörünün önemi çok büyüktür. Emek faktörü üretim sürecinde ve üretim sonunda ortaya çıkan çıktı miktarının belirlenmesinde kilit rol oynamaktadır. Sahip olunan bu emek faktörünün, en üst düzeyde üretim sürecine katılımının sağlanması, ülkelerin önemli makro ekonomik politikalarından bir tanesini oluşturmaktadır. Emek faktörünün üretim sürecine yeterli miktarda katılamaması, ülkeler açısından bir sorun oluşturmakta ve bu sorun işsizlik kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır (Menteşe, 2017).

İşsizlik olgusu, her dönemde önemli makroekonomik problemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İşsizlik sorunu, yarattığı ekonomik kayıpların yanında sosyal boyutları ile de diğer ekonomik sorunlardan ayrı bir yere sahip olmakla birlikte, tüm ekonomiler için çözüme kavuşturulması gereken bir hale de gelmiştir. Bu sorunun çok yönlü olması, nedenlerini, sonuçlarını ve politika önerilerini inceleyen pek çok çalışma yapılmasına sebep olmuştur. Ancak bu çok yönlülük işsizliğin, iktisat politikası içerisinde tek başına ele alınıp değerlendirilmesini de zorlaştırmaktadır (Kır, 2011).

İşsizlik insanlık ve ülkeler için önemli bir sorun olageldi. Yalnızca ekonomik değil, insanlığı ciddi şekilde tehdit eden toplumsal boyutu da vardır. Bu durum işsizlik sorununun tartışılmasının gerekliliğini ve önemini vurgular. Emek öteki üretim faktörlerinden farklı özellikler taşır. İnsanın üretici gücünü simgeler. İşsizlik toplumsal sorunlara ve peşi sıra siyasal gerilimlere yol açar. Gerek ekonomiye gerekse bireye ve topluma çeşitli maliyetler yükler. 1980 sonrasında günümüze kadar işsizliğin sürekli artması ve çeşitlenmesi, bu sürede oluşan küreselleşmiş

dünyada işsizliğin özel bir rol üstlendiğini düşündürebilir. Bu nedenle türü, içeriği, süresi ve oranı ne olursa olsun konusunun insan olması ve toplum üzerindeki olumsuz etkilerinin anlaşılması gerekir (Erarslan, 2010).

İşsizlik sorunu; birey, aile ve toplum üzerindeki etkileri ve göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti gibi küresel sorunların bir parçası olması nedeniyle de yalnızca iktisat için değil aynı zamanda sosyoloji, kriminoloji, psikoloji, uluslararası ilişkiler gibi farklı disiplinlerce de fazlasıyla çalışılan konulardan biri olmaya devam etmektedir (Çakmak, 2015).

İşsizlik gelişmiş seviyesi hangi durumsa olursa olsun tüm ülkelerin başlıca ekonomik sorunları arasında yer almaktadır. Makro iktisadi anlamda, milli gelirin düşmesi ve gelir dağılımının bozulmasına yol açtığı gibi ayrıca; işsizlik, toplumda suç oranlarının artmasına, siyasal istikrarsızlığa ve sosyal huzursuzluğa neden olmaktadır (Şenkal, 2007).

İnsan, varlığını sürdürebilmek için her dönemde, dönemin koşullarına göre, üretim ve tüketim ilişkileri içinde olmuştur. Bu durum, ister istemez emeğin istihdamını ve/veya işsizliğini gündeme getirmiştir. Bir başka deyişle; işsizlik, işgücünden üretim amacıyla yararlanılmasından bu yana süregelen ve son yüzyıl boyunca alınan tüm ekonomik ve sosyal politika önlemlerine rağmen gittikçe etkisini artıran, ekonomik sistemi olumsuz yönde etkileyen bireysel ve toplumsal bir gerçektir (Kumaş, 2001).

İşsizlik, toplumsal olduğu kadar bireysel açıdan da ciddi bir sorundur. İşsiz kişiler için maddi yönden bir gelir kaybının yanında, psikolojik olarak da bir tedavi edilmesi güç olan bir bunalım yaşamaktadır. Diğer taraftan çalışan kişiler için ise, işsizliğin mevcut olduğu bir ortamda işini kaybetme endişesi hâkim olmaktadır (Kayacan, 2011).

Genel olarak, bir ülke ekonomisinde çalışmak istediği halde iş bulamayan kişilerin varlığının yarattığı olgu ve durum olarak tanımlanan işsizlik olgusunun iyi kavranabilmesi, boyutunun ve etkilerinin doğru şekilde tespit edilebilmesi, işsizliği kavramsal olarak, her yönüyle iyi algılayabilmek ve kavramakla olanaklı olabilir. Bunun için önce işsizliğin genel tanımının yapılması, türlerinin irdelenmesi yerinde olur (Erarslan, 2010).

İşsizlik, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan günümüz ekonomilerinin en önemli sorunlarından birisidir. İşsizlik sorunun olmadığı, çalışmak isteyen herkesin iş bulabildiği tam istihdam ve milli gelir düzeyi, bu ekonomilerin öncelikli hedefleri

arasında yer almaktadır. Ancak insanların daha yüksek gelir elde etmek için iş aramaları veya iş değiştirmeleri, sektörle zorunluluklar ve mevsimsel olarak iş imkânlarını azalması gibi nedenlerden dolayı ekonomilerde tam istihdam dengesinin sağlanması sonucunda dahi, işgücünün tamamının istihdam edilmesi mümkün olamamakta ve belirli ölçüde işsizlik sorunu ortaya çıkmaktadır (Tunay, 2007).

İşsizlik, cari ücretler seviyesinden iş arayıp ta bulamayanlar ile mevcut işlerini çeşitli sebeplerle kaybedenlerin oluşturduğu sosyoekonomik bir durumdur. İşsizlik, dünyada bütün ülkelerin en önemli problemlerinden biridir. Bu problemin çözümünde çok farklı uygulamalar olduğu kadar tanımında da çok farklı yaklaşımlara tanık olunmaktadır (Tetik, 2012).

3.2. İşsizliğin Tanımı

Genel olarak çalışma istek ve yeteneğine sahip, mevcut çalışma ve ücret şartlarına göre emeğini arz ettiği halde, uygun bir iş bulamayan kişilerin durumu işsizlik kavramı ile ifade edilmektedir (Solak, 2012).

İşsizlik basitçe, çalışma istek ve arzusunda bulunulduğu halde, cari ücret düzeyinden iş bulunulamaması işten çıkarılanlar, işine son verilmiş veya işten kendisi ayrılmış ve bir başka iş arayanlar, işgücüne yeni veya yeniden katılan ancak henüz iş bulamayanlar, şeklinde ifade edilmektedir (Çakmak, 2015).

Emek sürecinin ve üretim organizasyonunun özelliklerine ve bunların değişmesine bağlı olarak içeriği ve niteliği değişen, yapısal bir sorun olan ve insanlık için ciddi tehditler taşıyan işsizlik, genel tanımıyla emekçilerin iş bulamamaları durumunun yarattığı ekonomik ve sosyal bir olgu ve durumdur (Hançerlioğlu, 2009).

İşsizlik kavramını geniş ve dar anlamlı olarak şöyle tanımlanmaktadır: Geniş anlamda işsizlik kavramı, “çalışma çağında ve çalışma isteğinde olan ve çalışmaya engel bir özrü bulunmayan kişilerin mevcut çalışma ve ücret koşullarına göre geçimlerini sağlayabilecekleri bir iş bulamamaları”, dar anlamda işsizlik kavramı ise, “bir ülkede çalışabilecek durumda olan ve cari ücretten çalışmaya razı olan kişilerin bir kısmının işinin olmaması” şeklinde ifade edilmektedir (Yıldırım ve Karaman, 2001).

Bir ülkede çalışabilecek durumda olan ve çalışmak isteyen kişilerin bir bölümünün işinin olmamasına işsizlik, bu durumda olan kişilere de işsiz denir. Bu tanımdan anlaşılması olacağı gibi işsizlik, çalışabilecek durumda olan kişilerden bir

bölümünün çalışmamayı tercih etmelerinden ve dolayısıyla da iradi olarak işsiz olmalarından kaynaklanan bir durum değildir. Tam tersine işsizlik, çalışabilecek durumda olan kişilerden bir kısmının çalışmak istedikleri halde iş bulamamalarından ve dolayısıyla da gayri iradi olarak işsiz olmalarından kaynaklanan bir durumdur. Bir başka bir deyişle, işsizlik kavramı hem iradi işsizliği hem gayri iradi işsizliği değil, sadece gayri iradi işsizliği kapsar (Ünsal, 2003).

İşsizlik, herhangi bir ekonomik toplumda çalışmak istediği halde iş bulamayan yetişkinlerin bulunması durumunu ifade eder. İş bulamayan kimseye işsiz denir. Ekonomide genellikle 16 yaş ve üzeri kimseler işsiz grubuna dahil edilirler.

İşsizlik, çalışmak isteyip de iş bulamadığı için çalışmayan çalışma çağındaki nüfusun, nedeni kendileri olan bir beceriksizlik olmayıp, ekonomi yönetiminde söz sahibi olanların bir beceriksizliği olan toplumsal merkezli bir olgudur. İnsan gücünün her ne şekilde olursa olsun zaman itibarıyla israfı işsizlik olarak ifade edilebilir (Gök, 2004).

İktisat yazınına göre mala olan talep yetersizliği emeğe olan talep yetersizliğini arttırabilmekte ayrıca emeğin biriktirilememesi ve mobilitesinin düşük olması gibi emek kaynaklı problemler emek faktörünün atıl kalmasına neden olmaktadır. Emeğin atıl kalmasına işsizlik denilmektedir (Barışık ve Çevik, 2008). Bir başka tanıma göre, işsizlik, işgücü kapsamındaki nüfusun çalıştırılmayan kısmını ifade eder. Ele alınan dönem içinde istihdam edilmeyen (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve iki hafta içinde iş başı yapabilecek durumda olanlar işsiz nüfusa dahildirler. Üç ay içinde başlayacağı bir iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş fakat işe başlamak için eksiklerini tamamlamayı bekleyenler de işsiz nüfusa dahildirler (Muratoğlu, 2011).

Kişi bakımından işsizlik; çalışma yeteneğinde, isteğinde ve çalışmaya hazır bir durumda olup da gelir sağlayan bir işe sahip olamamaktır. Toplum bakımından işsizlik ise; üretici kaynakların başta işgücü olmak üzere bir bölümünün kullanılmaması, boşa harcanmasıdır (Adak, 2010).

Uluslararası Çalışma Örgütü'nce (ILO) kabul gören ve önerdiği işsizlik tanımının unsurları ise; Belirli bir gün ya da hafta zarfında, belirli bir yaş kümesinin üzerinde bulunan aşağıdaki kategorilere giren kişiler işsiz kabul edilirler;

1. İş akdi sona erdiğinden, ya da geçici olarak tatil edildiğinden dolayı istihdama elverişli konuma giren, herhangi bir işe sahip olmayan ve ücretli bir iş arayanlar,

2. Daha önce hiçbir zaman istihdam edilmemiş olan ya da önceki statü durumu itibariyle bağımlı olmayan veya emekli edilmiş ancak belirli bir dönem için çalışmaya elverişli olan kişiler,

3. Belirli bir döneme nazaran gelecek bir tarihte yeni bir işe başlama konusunda anlaşma yapmış olup da, halen bir işe sahip olamayan ve çalışmaya elverişli olan kişiler,

4. Geçici ve belirsiz bir süreyle ve kendilerine herhangi bir ödeme yapılmadan tensikata tabi olan kişilerdir (Ersel, 1999).

Türkiye İş Kurumu'na göre işsizliğin tanımı ise, "Çalışma çağında ve gücünde olan, çalışmak isteyen, Kuruma başvurduğunda asgari ücret düzeyinde gelir getirici bir işi olmayan, Kurum tarafından henüz kendisine iş bulunamayan "aktif kayıtlardaki" kişilerdir. Kayıtlı işgücünden, daha iyi şartlarda iş arayanlar ve belli bir işyerinde çalışmak isteyenler çıkarıldığında geri kalanlar kayıtlı işsiz sayılmaktadır" şeklinde yapılmaktadır (Alabaş, 2007).

Bir yazar işsizliği, işgücü miktarı ile istihdam miktarı arasındaki fark, geniş anlamda ise bir ülkede üretim faktörlerinin tam istihdamı ile gerçekleşen istihdam arasındaki fark (Özgüven, 2012) olarak tanımlarken, bir diğeri ise işsizliği, çalışma çağında ve arzusunda olan ve çalışmaya engel bir özrü bulunmayan kişilerin iş bulamaması durumu olarak ifade etmektedir (Seyitoğlu, 1999).

Bir ülkede çalışabilecek durumda olan ve çalışmak isteyen kişilerin, bir kısmının işinin olmamasına "işsizlik", bu durumda olan kişilere de "işsiz" denilmektedir. Bu tanımlamada dikkati çeken nokta işsizliğin, çalışabilecek durumda olan kişilerden bir bölümünün çalışmamayı tercih etmelerinden ve dolayısıyla da iradi işsiz olmalarından kaynaklanan bir durum olmamasıdır. Tam tersine işsizlik, çalışabilecek durumda olan kişilerin bir bölümünün çalışmak istedikleri halde iş bulamamalarından ve dolayısıyla da gayri iradi işsiz olmalarından kaynaklanmaktadır (Ünsal, 2007).

Temelde ekonomik olmakla birlikte, birçok nedene dayanan işsizliğin etkileri de çok yönlüdür. İşsizlik önce işsiz kalan bireyi, sonra ailesini, yakınlarını ve giderek bütün toplumu sosyal ve ekonomik yönden olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu yüzden aileler yıkılabilmekte, bireylerin suç işleme eğilimleri artmakta ve nihayet

toplumsal dengeler bozulabilmektedir. Bu nedenle, işsizlik sorununun çözümü ve bu riskle karşılaşan bireylerin sosyal ve ekonomik yönden güvenceye kavuşturulmaları huzurlu bir toplumun şartı durumundadır. İşsizlerin büyük bir bölümünü genç nüfusun oluşturması ise, sorunun önemini daha da artırmaktadır (Durak, 2011).

Tüm bu işsizlik tanımlarının incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, ortak bir işsizlik tanımı yapmak gerekirse, işsizlik;

- Çalışabilecek durumda olan işgücünün,
- Özellikle çalışmak isteyen kişilerin,
- Cari ücret (o anda piyasada varolan ücret) düzeyinden,
- İş arama isteği olmasına rağmen
- İş bulamaması durumudur.

Yani kapsamlı bir işsizlik tanımı yapılabilmesi için, yukarıda bahsi geçen beş etkenin de işsizliğin tanımı içerisinde bulunması gerekmektedir (Karabulut, 2007).

3.3. İşsizlik Türleri

İşsizlik türlerini ortaya çıkaran yada işgücü piyasasında işsizliği şekillendiren küreselleşme, teknolojik gelişme, üretim şekillerinin değişmesi gibi birçok neden sayabiliriz. Bu nedenlerden yola çıkarak işsizlik türlerini iki grupta toplayabiliriz. Birinci grupta, demografik ve ekonomik yapıdan kaynaklanan işsizlik nedenleri, ikinci grupta ise emek talebine uygun işgücü yetiştirilememesinden kaynaklanan işsizlik nedenleri yer almaktadır. Literatürde kabul edilen işsizlik türlerinde bu nedenlere bağlı olarak belirlenmiştir (Başterzi, 1996). Bu işsizlik türlerinden bazıları şunlardır;

- a) **Açık işsizlik**, çalışma gücü ve arzusu olduğu halde, cari ücret seviyesinden iş arayıp da bulamayanların toplamının oluşturduğu işsiz kitleyi ifade etmektedir (Zaim, 1997). Açık işsizlik, çalışma gücünde olan ve piyasada cari ücretler seviyesinde bir ücrete razı olup iş bulamayanların toplamını oluşturmaktadır (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007). Yani iş arayıp da iş bulamama durumu söz konusudur. Açık işsizlik kısaca, kişinin hayatını sürdürebilmek için gerekli olan parayı elde etmek üzere yapacağı bir işinin bulunmaması durumu olarak tanımlanabilir. Açık işsizlik, iradi ve gayri iradi yani istem dışı işsizlik olarak ikiye ayrılmaktadır. İradi işsizlik, irademiz dâhilinde işsiz kalma yani gönüllü

olarak çalışmama durumunu olarak ifade edilirken, gayri iradi işsizlik ise iradi işsizliğin tam tersi bir durumun ifadesidir. Gayri iradi işsizlikte irademiz haricinde bazı durumlar işsizliğe sebep olmaktadır. Gayri iradi işsizlik, cari ücretler seviyesinden çalışma isteği ve gayreti olmasına rağmen kısa dönmeli veya uzun dönemli iş bulamama olarak tanımlanabilir (Tetik, 2012). Gayri iradi işsizlik ise, işsiz kalan kişinin piyasadaki cari ücret ve koşullara razı olmasına rağmen iş bulamaması nedeniyle ortaya çıkan işsizlik türüdür, İşsizlik sigortası bakımından temel teşkil eden işsizlik türü de gayri iradi işsizlik türüdür (Andaç, 2005).

b) Gizli İşsizlik; bir iş yerinde gereğinden fazla kişinin çalışması sebebiyle yani aşırı istihdamın neticesiyle ortaya çıkan bir işsizlik çeşididir. Eğer çalışanlardan bazıları işten çıkarılsa ve sonucunda işyerindeki üretim kapasitesinde herhangi bir değişiklik olmuyorsa veya tezat bir durum olarak üretimde artış görünüyorsa orada gizli işsizliğin varlığından söz edilir (Koray, 2000). Gizli işsizlik, diğer işsizlik türleri içinde farklı nitelik göstermektedir. İşsizliğin bir türü olmasına rağmen, işsizliğin özel bir durumunu açıklamaktadır. Genel olarak toplam çıktı miktarında bir değişme olmaksızın, bir işletmeyi veya ekonomik sektörü terk eden işçilerin toplam sayısı, gizli işsizlik miktarını vermektedir. Kısaca, toplam çıktı veya ürünün ve miktarının aynı kalması, teknik deyim ile işgücünün marjinal verimliliğinin sıfır olması halini ifade etmektedir. Bu tür işsizliğin ortaya çıkmasında talep yetersizliğinin yanı sıra, ülke ekonomisindeki sermayenin yeterli olmadığı ve olan sermayenin organizasyonunun da yapılamadığı gibi yapısal sorunların da rolü bulunmaktadır (Köse, 2012).

c) Konjonktürel işsizlik, özellikle sanayileşmiş ülkelerde görülen bir işsizliktir. Toplam talep yetersizliğinin ve mal fazlalığının üretim ve yatırımları daraltması sebebiyle istihdam oluşturmada kısıtlamaların olduğu geçici bir işsizlik türüdür (Lordoğlu ve Özkaplan, 2003). Konjonktürel işsizlik, ekonomik yaşamın sürekli aynı etkinlik düzeyini sürdüremeyip, çeşitli dalgalanmalar göstermesini ve bu dalgalanmalar sonucu olan duraklama ve bunalım dönemlerinde ortaya çıkan işsizliğe denir. Bu dalgalanmaların çöküş dönemlerinde büyük kitleler işsiz kalabilmekte ve bu işsizlik dönemleri uzun sayılabilecek bir zaman sürebilmektedir (Eyüboğlu, 2003).

d) Yapısal İşsizlik, bir ülkenin ekonomik yapısında meydana gelen değişmelerin sebep olduğu işsizliktir. İşçiler tarafından arz edilen işgücü yetenekleri ile işgücü

piyasasında talep edilen işgücü yetenekleri arasında denklik yani uyum olmadığı zaman ortaya çıkan işsizliktir. Talepteki ve teknolojideki değişmelere anında uyum sağlayamaması sonucu çalışanların bir kısmının işlerini kaybetmelerinden kaynaklanan bu işsizliğe “uyumsuzluk işsizliği” de denir. Bu tür işsizlik, bir ülkenin ekonomik yapısı ile toplam talebin yapısında meydana gelen değişmelerden kaynaklanır (Solak, 2012).

- e) **Mevsimlik İşsizlik**, hava şartlarındaki ve mevsimsel değişmelerden kaynaklanan ayrıca sanayinin kendi bünyesinden kaynaklanan iş bölümünün gelişmesi nedeniyle ortaya çıkan işsizlik türüne denir (Zaim, 1997).
- f) **Teknolojik İşsizlik**, teknolojinin gelişmesine bağlı olarak birçok alanda insan gücü yerine makine ikame edilmesinden dolayı üretimde verimlilik artarken istihdam edilen işçi sayısının azalması nedeniyle ortaya çıkan bu tür işsizliğe teknolojik işsizlik denir (Talas, 1997).
- g) **Geçici İşsizlik**: Bir toplumda emek arz ve talebi arasında genel bir denge bulunmasına rağmen, işçilerin kısa vadeli yer değiştirmeleri sonucu yaşanan işsizlik türü olup yapısı itibarıyla kısa süreli bir işsizlik olduğundan arızı (geçici) yada friksiyonel işsizlik olarak adlandırılmaktadır (Eyüboğlu, 2003).

3.4. İşsizliğin Nedenleri

İşsizlik ülke ekonomileri içerisinde ekonomik, sosyal, psikolojik vb. birçok çeşitli problemlere neden olmaktadır. Bu sebeple ülkeler işsizlik probleminde yerinde ve zamanında müdahaleler yaparak bu problemi minimum düzeye çekme gayreti içerisinde olmaktadır. Karşılaşılan herhangi bir sorunu çözmek için o soruna sebep olan şeylerin iyi tespit edilmesi gerektiği herkesçe malumdur. İşsizlik sorununun da azaltılabilmesi için bu soruna nelerin sebep olduğu bilinmesi gerekmektedir. Gayet iyi analiz edilmiş sorunlar başarılı çözüm stratejileri geliştirmeye vesile olur (Tetik, 2012).

İşsizliğin nedenleri konusunda, mikro ekonomik ve makro ekonomik açıdan çeşitli gerekçeler ileri sürülmektedir. Mikro ekonomik işsizlik analizlerine göre, emek piyasasında çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren farklı özelliklerdeki işgücünün, ekonomide istihdam açıklarının olması durumunda birbirlerini ikame edememesi, işsizliğe neden olmaktadır. Bunun yanı sıra emek piyasalarında şeffaflığın olmaması

ile boşalan işler konusunda işsizlerin bilgilendirilememesi de önemli bir unsurdur. Makro ekonomik açıdan ise, bazı iktisatçılar işsizliğin nedenini, tasarruf-yatırım dengesizliklerine ve toplam talep yetersizliklerine bağlamaktadırlar. İktisatçıların bazıları ise, işsizliğin artan rekabetin ve yükselen teknoloji düzeyinin bir sonucu olarak ortaya çıktığını ileri sürmektedirler. İktisatçıların bir kısmı da işsizliğin ülkedeki nüfus artışı ile ortaya çıktığını ve bilhassa ekonominin daralma dönemlerinde artan nüfusun işsizlik sorunu üzerindeki etkisinin daha fazla olacağını savunmaktadırlar. İşgücünün nitelikli olup olmaması, cinsiyet durumu, yaş ve bölgesel gelişmişlik farklılıkları da işsizliği tetikleyen bir başka unsurlardır. Bunlarla birlikte işgücünün hareketliliği de işsizliği etkilemektedir. Eğer bir ülkede işgücü hareketliliği fazla ise, az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru bir göç yaşanacaktır. Bu göç neticesinde nitelikleri düşük olan göçmen işçiler gelişmiş bölgelerde ya istenmeyen işleri yapmak ve düşük ücretlerle yetinmek zorunda kalacaklar ya da işsiz kalıp işsizliğin getirdiği sıkıntılara katlanacaklardır. Dolayısıyla bir ülke içinde çeşitli sebeplere bağlı olarak yapılan göçler, işsizliğin en önemli nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Türel, 2015).

Ören (2011)'e göre işsizlik nedenleri şunlardır: Nüfus artış hızı ile istihdam alanları açma arasındaki paradoks, eğitim sisteminin plansız ve yapılacak işlerle arasındaki uyumsuzluk, asgari ücretin tüm bölgelerde aynı olması, bölgelerin yapısal özelliklerine göre ayırım yapılmaması, teşvik kredilerinin verilmesinde planlamanın ve kontrolün istenilen düzeyde yapılamaması, işletmelerin iş yükü fazlalıklarını yeni kişileri istihdam etmek yerine mevcut çalışanların çalışma saatlerinde artış yaparak gidermek istemesi, teknolojinin yoğunlaştığı işletmelerde çalışan kişilerin sayısında azalmalar olması, devletin mahrumiyet bölgelerine direkt yatırım yapmaması, piyasa hakkında bilgilendirmelerin yeterli, net ve şeffaf olmaması, küresel, bölgesel ve ulusal krizlerin olması, teknolojik ilerlemelere kayıtsız kalmak ve uyum sağlayamamak, üretilenden fazla tüketmek, tabii afetler, iş beğenmeme, kafalarında belirlediği ücretler haricinde çalışmama, özelleştirme ve taşeronlaştırma faaliyetleri, emekliliğin teşvik edilmemesi, emeklilik yaşının artırılması, iş ve meslek kazaları, yurt içi ve yurt dışı göç hareketleri genel olarak işsizliğe sebep olmaktadır (Ören, 2011).

3.5. İŞSİZLİĞİN SONUÇLARI

İşsizliğin pek çok sorunun temel kaynağı olduğu genel kabul görmüş bir olgudur. Bu sorunlar gerek toplumsal gerekse bireysel sorunlardır.

İşsizliğin sosyal ve ekonomik açıdan pek çok olumsuz sonuçlar meydana getirdiği herkes tarafından bilinmektedir. Belirli bir geçim garantisi olmayan bireylerden oluşan toplumda sosyal karmaşada artış gözlemlenmektedir. Ekonomik açıdan etkileri ise cari ücret düzeyinin düşmesi, kayıt dışı çalışmanın artması, hükümetlerin siyasi kaygıları ile sürdürdükleri uygulamalar sonucu eksik istihdamın sürekli yükselmesi, bireylerin gelirlerden yoksun kalması nedeniyle toplam talep yetersizliği sonucu üretimde ve dolayısıyla istihdamda daralma olarak sayılmaktadır. Bu olumsuz sonuçlar nedeniyle ülkelerdeki genel ve yerel yönetimlerin öncelikli olarak üzerinde durduğu konu işsizlik ve işsizliğin etkilerinin azaltılmasıdır. Bu amaçla çeşitli politikalar geliştirilmekte, tüm toplumu etkilemesi bakımından sosyal tarafların tamamınca dikkate alınması sağlanmaktadır (Menteşe, 2017).

İşsizlik, ekonominin potansiyel üretim seviyesine ulaşamadığı bir durumu ifade ettiği için kaynak israfına, çalışma gücü olan kişide işe yaramayan biri olma psikolojisine, toplumda ise itibar erozyonuna yol açması nedeniyle ve ortaya çıkardığı sonuçlar itibarıyla, çok maliyetli ve zararlı bir iktisadi hastalık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında işsizliğin ekonomik, mali, siyasi ve sosyal nitelikte birçok sonucu bulunmaktadır. İşsizliğin ekonomik sonuçları, ekonominin üretim düzeyindeki kayıp ve üretim faktörleri gelirlerindeki azalma ile ölçülebilir. İşsizlikten dolayı, reel gayri safi milli hâsıla (milli gelir), daima tam istihdam durumundaki gayri safi milli hâsıladan daha az olmaktadır (Türkbal, 2005). Bu durum, işsiz kalan işgücünün çalışmadıkları dönemde üretmedikleri mal miktarı ile ortaya çıkmaktadır. Üretilmeyen bu mal miktarı ekonomi için sonsuza dek bir kayıptır. İşsiz kalan işgücü, daha sonra işe girse dahi, çalışmadığı dönemde üretmediklerini yerine koyamayacaktır. Bu açıdan işsizliğin olması, ekonomik olarak üretim kaybı anlamına gelmektedir. Diğer taraftan işsizlik sonucunda, toplam ücret oranı düşecektir. Düşen ücretler ile azalan ve kaybolan gelirler satın alma gücünün azalmasına neden olacaktır. Bunun sonucunda ihtiyaç mallarına olan talep miktarında azalma görülecek ve ekonomideki toplam talebin azalmasıyla da milli gelir seviyesi düşecektir. Bu durumda milli gelir, olması gerekenden daha düşük seviyede gerçekleşeceğinden kişi başına düşen milli gelirler de düşük olacaktır.

Böylece tüketim harcamaları ve tasarruflar azalacak, yatırımlar daha az seviyede yapılacaktır. Nitekim ekonominin büyüme hızı ve ülkedeki insanların refah düzeyi de olacaktır (Türel, 2015).

Eğer işsizlik sorunu zamanında etkili politikalar üretilerek izale edilmezse ülkelerin ve dolayısıyla ülkelerin sosyal boyutlarını oluşturan işgücünün ciddi manada başka problemler yaşamasına sebep olmaktadır. Özellikle son yıllarda yapılan bazı araştırmalar işsizliğin iş bulamamış kişileri suç işlemeye, intihar etmeye, psikolojik buhranlar yaşamaya sevk ettiğine dair bulgular ortaya çıkarmıştır. İşsiz kişiler sosyal dışlanmışlık hissi yaşamakta ve sosyal ortamlara adapte olamamaktadırlar. Özellikle gençlerde alkol, uyuşturucu vb. kötü alışkanlıklara ve düzensiz bir hayata sebep olmaktadır. İşsizlik sebebiyle boşanmalar artmakta, evlilikler gecikmektedir. Özellikle batı toplumlarında yaygınlaşan işsizlik sigortası uygulaması işsizliğin psikolojik baskılarını azaltmakta kullanılmaktadır. Kişilerin belirli bir süre ekonomik geçimini sağlayan bu tip uygulamalar kısa vadede başarılı olmaktadır. Uzun vadede ise aktif istihdam politikaları devreye girmektedir. Sonuç olarak işsizlik kişileri ekonomik olarak etkilemekte ve bu da psikolojik ve sosyal problemlere sebep olmaktadır (Tetik, 2012).

İşsizlik sürecinde kaygı, depresyon, umutsuzluk gibi bir dizi psiko-sosyal sonuçlarla karşılaşılabilir. İşsizlik sürecinde yaşanan kaygı, depresyon ve umutsuzluk gibi psiko-sosyal sonuçlar işsizliğin yapısından kaynaklanmaktadır. İş kaybının yaratacağı kaygı çalışma olanağından yoksun, bağımlı çalışan kesimde ve işsizlik sigortası bulunmayan ülkelerde insan hayatı üzerinde derin izler bırakmaktadır. Tehlike teşkil eden bu durumun sonuçları ülkesel ve küresel bir genişliğe sahiptir (Bağlar, 2008).

Sonuç olarak; sosyal bir sorun olan işsizlik aşağıda sıralanan olumsuz durumları da beraberinde getirmektedir:

- a. İşsizlik insan hayatı üzerinde derin izler bırakır.
- b. Ailenin rızkını sağlayan kişinin bu rolünü yerine getirmesini engeller.
- c. Zaman duygusunu ve buna bağlı olarak düzenli bir yaşam algısını kaybettirir.
- d. Sosyal açıdan saygınlık yitirilerek itilmişlikle karşı karşıya kalınır.
- e. Sosyal ilişkilerden uzaklaşmaya sebep olur.
- f. İşsizlerde topluma yararlı olma ve işe yarama duygusu kayba uğrar.
- g. İşsizlik sigortası bulunmayan ülkelerde işsizler zaruri ihtiyaçlarını bile karşılayamadıklarından başkalarına muhtaç duruma düşer.

h. İşsizlerin çalışanlara karşı kompleksleri artar ve psikolojik travmaya maruz kalınır.

i. Çevreye karşı itaatsizlik ve davranış bozuklukları sergilemeye neden olur.

Uzun süreli işsizliğin zamanla mesleki becerileri aşındırması ve verimlilik kaybına yol açması ekonomiler için olumsuz bir durum olup bu durum ayrı bir kayıp olarak görülmektedir. Kendi meslek ve becerilerine ya da eğitim düzeylerine uygun iş bulamayan işgücü farklı alanlarda çalışmak mecburiyetinde kalabilmektedir. Bu durumdaki işgücü verimsiz alanlarda istihdam edilmesi dolayısıyla daha az etkin olmaktadır (Solak, 2012).



4. SUÇ VE İŞSİZLİK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

4.1. Suç ve İşsizlik

Evrensel ve genel bir olgu olan suç, tarihin en eski çağlarından itibaren var olmuş ve bundan sonra da varlığını sürdürmeye devam edecektir. Eski çağlardan bugüne kadar insanların niçin suç işledikleri, suç aktivitelerin neden bazı ülke ve bölgelerde daha yüksek olduğu, suçu belirleyen ekonomik, sosyal, politik, kültürel faktörlerin neler olduğu en çok tartışılan konular arasındadır (Güvel, 2004). Suçsuz bir toplum hayalden öte bir şey değildir. İnsanların içinde ihtiraslarla birlikte toplum halinde yaşamının ortaya çıkardığı çeşitli sosyal çelişkiler, uyumsuzluklar var oldukça suç da var olacaktır. Suç bir bakıma, bazı kişilerin davranışları ve tutumları ile bunların içinde yaşadıkları grupta yerleşmiş davranış örnekleri arasındaki çelişkidir. Bu çelişki her zaman ve her yerde zorunlu olarak var olacağından, suç genel ve evrensel bir olay teşkil eder (Dönmezer, 1994a).

Suçlar toplumların sosyal, ekonomik, politik ve manevi dinamiklerine göre şekillenmektedir. Suç olgusunu belirleyen faktörler baktığımızda üzerimde durulması gereken en önemli konu başlıklarından bir tanesi, genel ekonomik yapıdır. Ekonomik yapı, tek başına suçu belirleyici unsur olmamakla birlikte, işsizlik, gelir dağılımı, yoksulluk, ücret ve bunlara bağlı olgular, suç olgusunun doğuş ve gelişmesine uygun ortamı meydana getirmektedir (Ata, 2011).

Suç, Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde ilk anlamında “Törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış”, ikinci anlamında ise, “Yasalara aykırı davranış, cürüm” olarak ifade edilmektedir. Suç kavramına bu doğrultuda bakıldığında bir ahlaki bir de yasal bakış açısı olduğu söylenebilmektedir. İnsanın yaratılışından günümüze kadar olan dönemde, suç da onunla birlikte var olmuştur. Suç ve suçun sebeplerini tespit ederek önüne geçmek birçok toplum için üzerinde durulan bir konu olmuştur. Bu çerçevede yapılan çalışmalarda, toplumların refah seviyelerini belirleyen en önemli etmenlerden biri olan ekonomik göstergeler araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Suç ve ekonomik göstergeler arasındaki ilişki arayışı bu şekilde ortaya çıkmıştır (Bağlar, 2008).

Ekonomik yapı ve suç ilişkisi arasındaki bağlantının ele alındığı araştırmalara bakıldığında genellikle, işsizlik, yoksulluk, ücretler, piyasa koşulları ve enflasyon değerleri gibi ekonomik unsurların incelendiği görülmektedir (Ata, 2011).

Ekonomik ve sosyal hayatta iş ve çalışma önemli kavramlardır. İş ve çalışma, hem insanın hayatını devam ettirmesi için gerekli olan maddi imkânları sağlamakta hem de insana toplum içinde sosyal statü kazandırmaktadır. Buna göre, bir kimse işsiz kaldığında, hem yaşamını sürdürmesi için gerekli olan maddi güçten mahrum kalacak hem de toplum içindeki sosyal statüsünü yitirecektir.

Ekonominin bütünü açısından incelendiğinde, iş ve çalışma, ekonomide kıt bir kaynak olan emeğin toplum için gerekli olan mal ve hizmetlerin üretiminde kullanımı olarak belirtilmektedir. Bu açıdan insanlar iş bulduğunda hem bireyler hem de toplum kazanmaktadır. Nitekim bir ülkede herkesin kendine ait bir işi bulunduğu, ülke ekonomisi üretebileceği maksimum üretimi gerçekleştirecek ve toplum elde edebileceği maksimum geliri elde edecektir. Böylece ekonomi, maksimum seviyede büyüyecek ve iktisadi refah, yani kişi başına düşen milli gelir en üst düzeye çıkacaktır (Bocutoğlu, 2010).

Emek faktörünün tam kullanılması, ekonomik gelişme ve büyüme açısından büyük önem arz etmektedir. Emek faktörü (işgücü), biriktirilme imkânından yoksun olduğundan, zamanında ve sürekli kullanılmayan emek, ekonomik olarak kaynak israfına yol açmaktadır. Ekonomilerdeki bu israf, işsizlik olarak karsımıza çıkmaktadır (Unay, 1996). Dolayısıyla işsizlik, ekonominin potansiyel üretim seviyesine ulaşmadığı bir durum olarak kaynak israfına, çalışma gücü olan kişide işe yaramayan biri olma psikolojisine, toplumda ise itibar erozyonuna sebep olması nedeniyle ve ortaya çıkardığı sonuçlar itibarıyla, çok maliyetli ve zararlı bir iktisadi hastalık olarak önümüze çıkmaktadır. Bu çerçevede işsizliğin ekonomik, mali, siyasi ve sosyal nitelikte birçok sonucu vardır (Türel, 2015).

Makro açıdan suçluluk ile ekonomik durum arasındaki konu ele alındığında, gerek ekonomik durgunluk dönemlerinde ve gerekse ekonomik aktivitenin arttığı dönemlerde suçluluğun bu durumlardan nasıl etkilendiği konusu üzerinde çalışılmaktadır.

Genelde ekonomik durumları kötü olanların daha fazla suç islediğine dair bir ön kabul vardır. Dünya'nın farklı yerlerinde yapılan araştırmalar sonucunda bu görüşü doğrulayan ve doğrulamayan sonuçlar ortaya çıkmıştır. Ancak, istatistikler bireylerin ya da ailelerin ekonomik durumları hakkında tam bilgi verememektedir. Örneğin zengin sınıfın islediği suçlar (beyaz yaka suçları), genellikle istatistiklerde yer almamaktadır (Dönmezer, 1994a). Yüksek gelir sahibi suçlular, yakalanma veya mahkûm olma olasılıklarını azaltmak üzere; suçlarını planlamaya, iyi avukat tutmaya

ve rüşvete, bu uğurda daha fazla para harcama eğilimindeki kişilerdir. Çünkü onlar için hapis cezası onların katlandıkları bu maliyetlere göre daha fazladır. Bununla birlikte düşük gelirli suçlular bu imkanlara sahip olmadıkları için ve para cezası ödeyemedikleri için hapis cezasına katlanırlar; onların hapisanede geçirecekleri zamanın maliyeti, para cezasının maliyetine göre daha düşüktür. Zengin suçlular para cezası ödeyerek de hapis cezasından kurtulmakta ve böylece bu suçlular mahkûm istatistiklerinde yer almamaktadırlar. Bununla birlikte, yoksul kesim, yaşam koşulları iyi olmayan ve suç teşkil eden yaşam tarzı olan bölgelerde yaşamaktadır.

Ekonomik durgunluk dönemlerinde işsizliğin artması sonucu genelde mülkiyete karşı suçlar da artmaktadır. Genç işsizlerin suç işlemeye daha eğilimli oldukları gözlenmiştir. Fakat çalışmalarda işsizlikle suç arasında direkt bir ilişkinin saptanmadığı görülmüştür. Ekonomik refahın artışı da suç artışına neden olabilir, kişilere karşı işlenen suçlar ile beyaz yaka suçları bu dönemlerde artış göstermektedir (Dönmezer, 1994a).

Ekonomik gelişme yasal sektör için yeni fırsatlar doğuracağı gibi aynı zamanda toplumun diğer üyelerinin zenginliği de artacağı için, suçtan beklenen potansiyel gelir de artacaktır. Ekonomik gelişme, teknolojinin yaygınlaşması, iletişimin daha kolay hale gelmesi ve teknik gelişmenin sunduğu fırsatlar daha kolay suç işleme imkanının doğmasına, dolayısıyla suç oranında artışa yol açabilmektedir (Bağlar, 2008).

4.2. Suç ve İşsizlik İlişkisi

İşsizlik ve suç ilişkisi, özellikle de kent işsizliği, sosyal bilimcilerin uzun bir zamandır üzerinde yoğun olarak durdukları önemli konulardan birini teşkil etmektedir. İlk bakışta, işsizlik faktörünün veya işsizlik oranındaki artışların, suç motivasyonunu tetiklediği/harekete geçirdiği varsayılmaktadır. Bu nedenle, yoksulluk ve eşitsizliğin krimonejenik bir nitelik taşıdığı iddiası, çoğu suç teorilerinin merkez noktasını oluşturmaktadır (Kızmaz, 2002).

İşsizlik bireyleri suça iten sosyo-ekonomik göstergelerden en önemlilerinden birisidir. Herhangi bir nedenle artan işsizliğin suç miktarını artırdığı ileri sürülmektedir (Cömertler ve Kar, 2007). Suç ve işsizlik ilişkisi bağlamında yaygın görüş, bu iki değişken arasında pozitif bir ilişkinin var olduğu yönündedir. Diğer bir deyişle, işsizliğin arttığı durum veya ortamlarda suç oranları da artış göstermektedir.

İşsizliğin, suç islemenin önemli bir nedeni olarak gözükmemesini kuşkusuz haklı kılan bazı sebepler vardır: Bunlardan ilki, işsizliğin, bireyin toplumsal değer ve

normlara olan bağılılığını bozduğu şeklindeki yaklaşım oluşturmaktadır. İşsizlik nedeniyle bireylerin toplumsal norm ve değerlere olan bağılılık düzeylerini azaltmasının, onların sapkın tutum geliştirmelerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. İşsizlik faktörünün suç işlemede etkili olabileceğini akla getiren diğer ikinci bir neden ise, işsizliğin bireyde yoğun bir dışlanmışlık duygusunun ortaya çıkmasında etkili olma noktasıdır. İşsiz bir bireyin işsiz oluşunu; bir işe yaramadığı, güvenilir bulunmadığı, kendisine ihtiyaç duyulmadığı veya kabiliyetsiz olduğu şeklinde kendisine yönelik bir “suçluluk duyma” biçimi ile açıklama tutumu, o bireyde belirli düzeylerde psikolojik sorunların görülmesine yol açtığı düşünülmektedir. Bazı araştırmacılar (örneğin Kelvin ve Jarret), işsiz bir insanın “sosyal olarak başarısız” veya “ikinci sınıf vatandaş” olarak damgalandıklarını belirtir. Bu çerçevede, astigmatizme edildiğini düşünen işsiz bireylerin, yasal unsurlara aykırı davranış geliştirmeleri daha da kolaylaşmaktadır. Çünkü etiketlenme veya dışlanmışlık duygusu, bireyde topluma ve kanunlara karşı agresif ve asi bir tutum geliştirmede etkili olabilmektedir (Kızmaz, 2002).

Yine benzer bir şekilde işsiz kişinin yasal aktiviteden elde etmekte olduğu marjinal faydanın düşmekte olduğu ve yasa dışı faaliyetlerde bulunmak için daha çok serbest zamana sahip olduğu düşünülmektedir. Bu durumu tersinden okumak da mümkündür. Şöyle ki; istihdamın arttığı ya da başka bir ifade ile işsizliğin azaldığı durumlarda, suç işleme durumu azalacaktır. Çünkü böyle durumlarda bireyin yasal yollardan elde edebileceği bir geliri olacak ve birey, gelir ihtiyacını karşılamak için yasa dışı yollara başvurmayacaktır.

İşsizler, genellikle yaşadıkları gelir kaybına, bireysel özelliklerine ve çevresel etkilere bağlı olarak, suç işlemeye daha yatkın olurlar. İşsizliğin bireyin sosyal kural ve değerlere olan bağılılığını zayıflatıcı etkisi vardır. Yani işsiz bireyler sosyal kural ve değerlere daha az duyarlı olabilmekte hatta işsizlik bu kişilerin aykırı davranışlar sergilemelerinde etkili olabilmektedir. Ülkemizde son yıllarda artan işsizlik oranlarıyla beraber ekonomik nitelikli suç türlerinden olan mala karşı işlenen suçlarda artışlar gözlenmektedir.

İşsizliğin bazı yönleri itibariyle kişilerin suç işlemesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bunlar:

- Kişinin şahsiyeti ve işsizliğin uzunluğuna dayalı olarak beliren depresif ve saldırgan tepkiler suçluluğa yöneltebilir.

- İşsiz kişi kendisini mağdur olarak görmekte ve toplumdan kendisine yapılanın öcünü almak istemektedir. Mala karşı islenen suçlar ile gasp suçu bu türden düşünce veya tepkinin ürünü olmaktadır.

- İşsiz olan kişiler genellikle büyük ölçüde taksitle alışveriş yapan kişiler olup; işlerini kaybettiklerinden kritik bir duruma düşmektedirler. Kişisel yapıya ve sosyal çevreye bağlı olarak, gelir kaybını suç isleyerek gidermeye yönelmektedirler.

- Kişi içinde bulunduğu durumda bos zamanını nasıl değerlendireceğini bilememektedir. Can sıkıntısı, elverişli olmayan çevre veya suça eğilim ya da her ikisi birlikte suça itebilir (Başaran, 2012).

İşsizlik, bireyin geleceğe ilişkin beklentilerini ve umutlarını yok etmekte, yaşam kalitesini düşürmekte buna bağlı olarak tüketim sınırlanmakta ve bu tür ekonomik ve sosyal kısıtlamalar işsiz bireyin sosyal yaşamdan kendisini alıkoymasına ve sosyal dışlanmaya yol açmaktadır. Ekonomik problemler ve toplumla bütünleşememe nedeniyle işsiz bireylerin intihar eğilimi artmaktadır (Adak, 2010).

İngiltere ve Galler’de erkek işsizliği ve suç ilişkisini saptamaya yönelik yapılan araştırmada, genç ve yetişkin işsizliği ile hırsızlık, dolandırıcılık, kalpazanlık ve toplam suç oranları arasında istatistikî açıdan anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır (Solak, 2012).

1988 – 2013 yılları arasındaki istatistiklere baktığımızda ülkemizde ise erkek işsizliği ile uyuşturucu, hırsızlık, para ve mal kaçakçılığı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Yine aynı dönemler arasındaki istatistiklere baktığımızda kadın işsizliği ile uyuşturucu kullanımı, hırsızlık, dolandırıcılık, para ve mal kaçakçılığı, adam öldürmek, trafik kanununa muhalefet, adam dövme, icra iflas kanunlarına muhalefet arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir.

4.3. Model, Veri Seti ve Hipotezler

Araştırmanın bu kısmında daha önceki bölümlerde teorik olarak ifade edildiği gibi Türkiye genelinde Erkek, Kadın ve Toplam olarak suç ile işsizlik arasındaki ilişki En Küçük Kareler (EKK) yöntemi ile test edilecektir. Gerçekleştirilecek bu ekonometrik analiz neticesinde, suç ekonomisi literatüründe ve kamuoyunda genel kabul görmüş bilgilere göre suç ile ilişkisi olduğu öne sürülen işsizliğin, suç ile

arasında herhangi bir ilişkinin olup olmadığı, eğer ilişki bulunmuş ise bu ilişkinin hangi yönde olduğu (pozitif veya negatif) ve ne derecede olduğu ortaya konmaya çalışılacaktır. Çalışmada kullanılan örneklem, 1988 yılından 2013 yılına kadar olan süre içerisinde Türkiye'deki 27 tane farklı bölge bazında Türkiye İstatistik Kurumundan (TÜİK) elde edilmiştir.

4.3.1. En Küçük Kareler (EKK) Yöntemi

Herhangi iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişki bir modelle açıklanmak istenebilir. Bu noktada istatistiksel anlamda değişkenler arasındaki ilişki kastedildiğinde, bu değişkenlerin değerlerinin karşılıklı olarak değişimleri arasındaki neden-sonuç ilişkisi veya bağıllık ilişkisi anlaşılır. Regresyon ya da bağlanım kelimesi, bir değişkenle bir başka değişken arasındaki neden-sonuç ilişkisini ve ilişkinin biçimini anlatır. Bu değişkenler bağımsız değişken olarak nitelendirilen x' in değerleri değişirken, buna bağlı olarak bağımlı değişken olarak nitelendirilen y' nin değerleri de değişiyorsa, bu iki değişken arasında neden-sonuç ilişkisi olduğu söylenebilir. Değişkenler arasındaki bu neden-sonuç ilişkisinin matematiksel bir fonksiyonla ifade edilmesine ise regresyon denklemi ve bu değişkenler arasındaki ilişki için gerekli fonksiyonun hesaplanması ve tahminlerin oluşturulmasına ise regresyon analizi olarak adlandırılır. Regresyon denklemindeki parametrelerin tahmini için birçok teknik kullanılmaktadır. En yaygın olarak en küçük kareler (EKK) tekniği kullanılmaktadır (Sönmez, 2012).

Anakütleyi temsil eden regresyon denklemindeki β_0 ve β_1 parametrelerinin örneklemden elde edilen kestirimleri $\hat{\beta}_0$ ve $\hat{\beta}_1$ olarak ele alındığında, tek değişkenli regresyon doğrusunun denklemi şu şekilde gösterilebilir:

$$\hat{Y}_i = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 X_{1i} + \hat{\epsilon}_i \quad i = 1, 2, \dots, n$$

Denklemden yer alan $\hat{\beta}_0$ ve $\hat{\beta}_1$ terimlerinin değerlerini bulmak için kullanılan EKK yönteminin temeli, toplam sapmaların karelerinin toplamını en küçük yapacak değerlerin bulunmasına dayanmaktadır. $\hat{\epsilon}_i$ ile gösterilen hata terimi, gözlemlenen Y_i değerleri ile beklenen \hat{Y}_i değerleri arasındaki farkı ifade etmektedir. $\hat{\beta}_0$, $\hat{\beta}_1$ regresyon katsayıları ve ilgili modelin bağımlı değişken üzerindeki değişimin açıklanma derecesini gösteren R^2 değeri EKK yöntemine göre şu şekilde hesaplanmaktadır (Alma ve Vupa, 2008):

$$\hat{\beta}_1 = \frac{n \left[\sum_{i=1}^n X_{li} Y_i \right] - \left(\sum_{i=1}^n X_{li} \right) \left(\sum_{i=1}^n Y_i \right)}{n \left(\sum_{i=1}^n X_{li}^2 \right) - \left(\sum_{i=1}^n X_{li} \right)^2} = \frac{\sum_{i=1}^n (X_{li} - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})}{\sum_{i=1}^n (X_{li} - \bar{X})^2}$$

$$\hat{\beta}_0 = \frac{\sum_{i=1}^n Y_i + \hat{\beta}_1 \sum_{i=1}^n X_{li}}{n} = \bar{Y} - \hat{\beta}_1 \bar{X}$$

$$R^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}$$

Klasik Doğrusal Bağlanım Modeli varsayımları altında, EKK yöntemi ile elde edilen tahminlerin arzulanın şu özellikleri taşıması beklenmektedir. Gauss - Markov görüşü altında $\hat{\beta}_i$ EKK tahmincilerine “En iyi Doğrusal Yansız Tahminci” (Best Linear Unbiased Estimator), kısaca BLUE adı verilmektedir. BLUE olan $\hat{\beta}_i$ şu üç arzulanın özelliği taşımaktadır (Yalta, 2011):

1. Doğrusaldır. Diğer bir deyişle regresyon modelindeki bağımlı değişken Y 'nin doğrusal bir işlevidir.
2. Yansızdır. $\hat{\beta}_i$ 'nin beklenen değeri, anakütleyle ait gerçek değerine eşittir.
3. Tüm doğrusal ve yansız tahminciler arasından en az varyanslı olanıdır. Kısaca en “etkin” (efficient) tahmincidir.

Diğer taraftan ekonometrik analizin amacı sadece $\hat{\beta}_0$ ve $\hat{\beta}_1$ gibi parametreleri tahmin etmek değildir. Bu değerlere ilişkin çıkarımlar yani tahminler de yapmak ekonometrik analizin amaçlarından biridir. Örneğin \hat{Y}_i değerlerinin gerçek değerleri olan $E(Y|X_i)$ değerlerine ne kadar yakın olduklarını bilmek önemlidir. Anakütle regresyon modelinde ($Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + u_i$) Y_i hem X_i 'ye hem de u_i 'ye bağlıdır. Dolayısıyla Y_i, β_0 ve β_1 'e ilişkin istatistiksel çıkarım yapmak için X_i ve u_i 'nin nasıl elde edildiğini bilmek gereklidir. Bu noktada Gaussçu “Klasik Doğrusal Bağlanım Modeli” (Gaussian Classical Linear Regression Model - KDBM) 10 temel varsayım yapmaktadır. Bu varsayımlar şu şekilde ifade edilebilirler (Yalta, 2011):

Varsayım 1: Regresyon modeli parametrelerde doğrusaldır. Ancak parametrelerde doğrusallık zorunlu değil, bu varsayım sadece KDBM'nin başlangıç noktasıdır.

Varsayım 2: X değerleri tekrarlı örneklemelerde değişmez. Bu varsayıma göre X ve Y değerlerinin rastsal $\{X, Y\}$ çiftler şeklinde elde edilmemiş olduğu kabul edilir.

Varsayım 3: u_i hata teriminin ortalaması sıfırdır. Artı değerli u_i ' ler eksi değerlileri götürmeli ve böylece bunların Y üzerindeki ortalama etkileri sıfır olmalıdır.

$$E(u_i|X_i) = 0$$

Buna göre, modelde açıkça yer almayan etmenlerin Y 'yi kurallı bir şekilde etkilemediği varsayılmaktadır.

Varsayım 4: u_i hata teriminin varyansı tüm gözlemler için sabittir. Homoscedasticity olarak isimlendirilen bu varsayımına göre farklı X değerlerine karşılık gelen tüm Y 'ler eşit önemdedir.

$$\text{var}(u_i | X_i) = \sigma^2$$

Bu varsayımın tersi durumu ise heteroscedasticity, yani sabit olmayan değişen varyans. Bu durumda çeşitli X değerlerine karşılık gelen Y değerlerinin güvenilirlikleri farklı olacaktır.

Varsayım 5: Hatalar arasında otokorelasyon (autocorrelation) yoktur. Eğer hatalar birbirlerini kurallı biçimde izlerlerse otokorelasyon ortaya çıkar. Örneğin u_t ile u_{t-1} de aynı yönde ilişkili olursa, bu durumda Y_t yalnızca X_t 'ye değil u_t 'ye de bağlı olacaktır. Bu sorunla karşılaşmamak için ardışık hata terimleri arasında serisel korelasyon (serial correlation) olmadığı varsayılır.

Varsayım 6: Hata terimi u_i ile X_i 'nin kovaryansı sıfırdır:

$$\text{cov}(u_i, X_i) = 0$$

Eğer X ve u 'nin kovaryansı sıfırdan farklı bir değer olursa, yani bu iki değer ilişkili olursa, ikisinin de Y üzerindeki tekil etkilerini bulmak zorlaşacaktır. Ayrıca, eğer X ile u aynı yönde ilişkiliyse, X arttıkça u da artarak heteroscedasticity problemi ortaya çıkacaktır.

Varsayım 7: Gözlem sayısı n , tahmin edilecek anakütle katsayısından fazla olmalıdır. İki bilinmeyeni (β_1 ve β_2) bulabilmek için en az iki noktaya gereksinim vardır. Bu koşul parametre hesaplamasının matematiksel olarak yapılabilmesi için gereklidir. Diğer yandan n serbestlik derecesi açısından da önemlidir. Bu nedenle etkin ve sapmasız sonuçlar elde edebilmek için örneklemin yeterince büyük olması gerekmektedir.

Varsayım 8: Belli bir örneklemdaki X değişkeninin değerlerinin hepsi aynı olamaz:

$$\text{var}(X) \neq 0$$

Eğer bütün X değerleri aynı olursa, $X_i = \bar{X}$, $x_i = X_i - \bar{X}$ olduğundan, $\beta_2 = \frac{\sum x_i y_i}{\sum x_i^2}$ formülünün paydası sıfır çıkacak ve β parametresi hesaplanamayacaktır.

Varsayım 9: Regresyon modeli doğru biçimde belirtilmiş olmalıdır. Çünkü regresyon çözümlemesi sonuçlarının güvenilirliği, seçilen modele bağlıdır. Dolayısıyla her durumda modelin işlev biçiminin ne olduğu, değişken ve parametrelerde doğrusal olup olmadığı konuları iyice önemlidir. Regresyon modelinin yanlış olmasına “model belirtim hatası” (model specification error) denmektedir.

Varsayım 10: Değişkenler arasında “Tam çoklu eş-doğrusallık” (exact multicollinearity) yoktur. Tam çoklu eş-doğrusallık problemi mevcut olduğunda regresyon katsayıları belirsiz ve bu katsayıların ölçümü hatalı olur.

Bütün bu anlatılanlardan sonra, bu çalışmada ele alınan ve test edilen regresyon modeli şu şekilde gösterilebilir:

$$\text{Suç Türü} = \alpha + \beta \cdot \text{İşsizlik} + A + \varepsilon$$

Suç türü, 1988 - 2013 yılları arasında Türkiye’de 27 tane farklı bölge bazında işlenen suç türlerinin sayısıdır. Burada ele alınan suç türleri şunlardır: Uyuşturucu kullanmak, hırsızlık yapmak, dolandırıcılık, para mal kaçakçılığı, adam öldürmek, trafik kanununa muhalefet, dövme, icra iflas muhalefet. α , sabit terim. **İşsizlik** 1988 yılından 2013 yılına kadar olan süre içerisinde Türkiye’deki 27 tane farklı bölge bazındaki işsizlik oranıdır. A 27 tane farklı bölgeyi temsil eden kukla değişkenleridir. ε ise hata terimidir.

4.3.2. Veriler

Çalışmada tahmin edilecek modeldeki bağımlı değişken olarak kullanılan uyuşturucu kullanmak, hırsızlık yapmak, dolandırıcılık, para mal kaçakçılığı, adam öldürmek, trafik kanuna muhalefet, dövme, icra iflas muhalefet suçları ve bağımsız değişken olarak kullanılan işsizlik ile ilgili veriler, 1988 yılından 2013 yılına kadar olan süre içerisinde Türkiye’deki 27 tane farklı bölge bazında Türkiye İstatistik

Kurumundan (TÜİK) elde edilmiştir. Dikkate alınan 27 farklı bölge aşağıda gösterilmiştir.

1. TR100 İstanbul
2. TR 211 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli
3. TR221 Balıkesir, TR222 Çanakkale
4. TR310 İzmir
5. TR321Aydın, TR322 Denizli, TR323 Muğla
6. TR331 Manisa, TR332 Afyonkarahisar, TR333 Kütahya, TR334 Uşak
7. TR411 Bursa, TR412 Eskişehir, TR413 Bilecik
8. TR421 Kocaeli, TR422 Sakarya, TR423 Düzce, TR424 Bolu, TR425 Yalova
9. TR510 Ankara
10. TR521 Konya, TR522 Karaman
11. TR611 Antalya, TR612 Isparta, TR613 Burdur
12. TR621 Adan, TR622 Mersin
13. TR631 Hatay, TR632 Kahramanmaraş, TR633 Osmaniye
14. TR711 Kırıkkale, TR712 Aksaray, TR713 Niğde, TR714 Nevşehir, TR715 Kırşehir
15. TR721 Kayseri, TR722 Sivas, TR723 Yozgat
16. TR811 Zonguldak, TR812 Karabük, TR813 Bartın
17. TR821 Kastamonu, TR822 Çankırı, TR823Sinop
18. TR831 Samsun, TR832 Tokat,TR833 Çorum, TR834Amsaya
19. TR901Trabzon, TR902 Ordu, TR903Giresun
20. TR904 Rize, TR905 Artvin, TR906 Gümüşhane
21. TRA11 Erzurum, TRA12 Erzincan, TRA13 Bayburt
22. TRA21 Ağır, TRA22 Kars, TRA23 Iğdır, TRA24 Ardahan
23. TRB11 Malatya, TRB12 Elâzığ, TRB13 Bingöl, TRB14 Tunceli
24. TRB21 Van, TRV22 Muş, TRB23 Bitlis, TRB24 Hakkari
25. TRC11 Gaziantep, TRC12 Adıyaman, TRC13 Kilis
26. TRC2 Şanlıurfa, TRC22 Diyarbakır
27. TRC31 Mardin, TRC32 Batman, TRC33 Şırnak, TRC34 Siirt

4.3.3.Araştırma Hipotezleri

İşsizlik ile suç arasındaki ilişkinin en küçük kareler yöntemi ile araştırıldığı bu çalışmanın temel amacı suç ekonomisi literatüründe ve kamuoyunda genel kabul görmüş bilgilere göre suç olarak kabul gören eylemlerin işsizlik düzeyleri ile olan ilişkilerinin araştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda ileri sürülen genel alternatif hipotez şu şekilde ifade edilmiştir:

H1A: Türkiye’de erkek işsizliği arttıkça, işlenen suç eylemlerinde de artış olmaktadır.

H1aA: Türkiye’de erkek işsizliği arttıkça, uyuşturucu kullanımında da artış olmaktadır. Dolayısıyla erkek işsizliği, uyuşturucu kullanımı ile pozitif ilişkilidir.

H1bA: Türkiye’de erkek işsizliği arttıkça, hırsızlık düzeyinde de artış olmaktadır. Dolayısıyla erkek işsizliği, hırsızlık düzeyi ile pozitif ilişkilidir.

H1cA: Türkiye’de erkek işsizliği arttıkça, dolandırıcılık düzeyinde de artış olmaktadır. Dolayısıyla erkek işsizliği, dolandırıcılık düzeyi ile pozitif ilişkilidir.

H1dA: Türkiye’de erkek işsizliği arttıkça, para mal kaçakçılığı düzeyinde de artış olmaktadır. Dolayısıyla erkek işsizliği, para mal kaçakçılığı düzeyi ile pozitif ilişkilidir.

H1eA: Türkiye’de erkek işsizliği arttıkça, adam öldürme sayısında da artış olmaktadır. Dolayısıyla erkek işsizliği, adam öldürme sayısı ile pozitif ilişkilidir.

H1fA: Türkiye’de erkek işsizliği arttıkça, trafik kanunlarına muhalefet sayısında da artış olmaktadır. Dolayısıyla erkek işsizliği, trafik kanunlarına muhalefet sayısı ile pozitif ilişkilidir.

H1gA: Türkiye’de erkek işsizliği arttıkça, dövme sayısında da artış olmaktadır. Dolayısıyla erkek işsizliği, dövme sayısı ile pozitif ilişkilidir.

H1hA: Türkiye’de erkek işsizliği arttıkça, icra iflas muhalefet düzeyinde de artış olmaktadır. Dolayısıyla erkek işsizliği, icra iflas muhalefet düzeyi ile pozitif ilişkilidir.

H2A: Türkiye’de kadın işsizliği arttıkça, işlenen suç eylemlerinde de artış olmaktadır.

H2a_A: Türkiye’de kadın işsizliği arttıkça, uyuşturucu kullanımında da artış olmaktadır. Dolayısıyla kadın işsizliği, uyuşturucu kullanımı ile pozitif ilişkilidir.

H2b_A: Türkiye’de kadın işsizliği arttıkça, hırsızlık düzeyinde de artış olmaktadır. Dolayısıyla kadın işsizliği, hırsızlık düzeyi ile pozitif ilişkilidir.

H2c_A: Türkiye’de kadın işsizliği arttıkça, dolandırıcılık düzeyinde de artış olmaktadır. Dolayısıyla kadın işsizliği, dolandırıcılık düzeyi ile pozitif ilişkilidir.

H2d_A: Türkiye’de kadın işsizliği arttıkça, para mal kaçakçılığı düzeyinde de artış olmaktadır. Dolayısıyla kadın işsizliği, para mal kaçakçılığı düzeyi ile pozitif ilişkilidir.

H2e_A: Türkiye’de kadın işsizliği arttıkça, adam öldürme sayısında da artış olmaktadır. Dolayısıyla kadın işsizliği, adam öldürme sayısı ile pozitif ilişkilidir.

H2f_A: Türkiye’de kadın işsizliği arttıkça, trafik kanunlarına muhalefet sayısında da artış olmaktadır. Dolayısıyla kadın işsizliği, trafik kanunlarına muhalefet sayısı ile pozitif ilişkilidir.

H2g_A: Türkiye’de kadın işsizliği arttıkça, dövme sayısında da artış olmaktadır. Dolayısıyla kadın işsizliği, dövme sayısı ile pozitif ilişkilidir.

H2h_A: Türkiye’de kadın işsizliği arttıkça, icra iflas muhalefet düzeyinde de artış olmaktadır. Dolayısıyla kadın işsizliği, icra iflas muhalefet düzeyi ile pozitif ilişkilidir.

H3_A: Türkiye’de toplam işsizlik arttıkça, işlenen suç eylemlerinde de artış olmaktadır.

H3a_A: Türkiye’de toplam işsizlik arttıkça, uyuşturucu kullanımında da artış olmaktadır. Dolayısıyla toplam işsizlik, uyuşturucu kullanımı ile pozitif ilişkilidir.

H3b_A: Türkiye’de toplam işsizlik arttıkça, hırsızlık düzeyinde de artış olmaktadır. Dolayısıyla toplam işsizlik, hırsızlık düzeyi ile pozitif ilişkilidir.

H3c_A: Türkiye’de toplam işsizlik arttıkça, dolandırıcılık düzeyinde de artış olmaktadır. Dolayısıyla toplam işsizlik, dolandırıcılık düzeyi ile pozitif ilişkilidir.

H3d_A: Türkiye’de toplam işsizlik arttıkça, para mal kaçakçılığı düzeyinde de artış olmaktadır. Dolayısıyla toplam işsizlik, para mal kaçakçılığı düzeyi ile pozitif ilişkilidir.

H3e_A: Türkiye’de toplam işsizlik arttıkça, adam öldürme sayısında da artış olmaktadır. Dolayısıyla toplam işsizlik, adam öldürme sayısı ile pozitif ilişkilidir.

H3f_A: Türkiye’de toplam işsizlik arttıkça, trafik kanunlarına muhalefet sayısında da artış olmaktadır. Dolayısıyla toplam işsizlik, trafik kanunlarına muhalefet sayısı ile pozitif ilişkilidir.

H3g_A: Türkiye’de toplam işsizlik arttıkça, dövme sayısında da artış olmaktadır. Dolayısıyla toplam işsizlik, dövme sayısı ile pozitif ilişkilidir.

H3h_A: Türkiye’de toplam işsizlik arttıkça, icra iflas muhalefet düzeyinde de artış olmaktadır. Dolayısıyla toplam işsizlik, icra iflas muhalefet düzeyi ile pozitif ilişkilidir.

4.3.4. Tahmin Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Modelin, en küçük kareler yöntemi (EKK) ile tahmin sonuçları tablo 4.1, 4.2, 4.3’lerde verilmiştir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilecek olursa; ilk önce Tablo 4.1’de de görüldüğü gibi 1988 – 2013 yılları arasındaki erkek işsizliği ile suç arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analizlere göre Türkiye’de ki erkekler arasında: (1) işsizlik arttıkça uyuşturucu kullanımı artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=16.41$; $s.h.=3.92$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir; (2) işsizlik arttıkça hırsızlık artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=10.17$; $s.h.=5.01$) yüzde 5 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir, (3) işsizlik arttıkça para mal kaçakçılığı artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=6.21$; $s.h.=1$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir ve (4) işsizlik arttıkça icra iflas muhalifiyeti azalmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=-50.47$; $s.h.= 11.62$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif olarak elde edilmiştir. Diğer taraftan yapılan analizlerde Türkiye’de ki erkek işsizliği ile dolandırıcılık, adam öldürmek, trafik kanuna muhalefet ve dövme suç türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişki elde edilememiştir.

Dolayısıyla ileri sürülen H1a, H1b, H1d ve H1h alternatif hipotezleri kabul edilmiştir. Bu sonuçların ışığında erkek işsizliğinin arttığı resesyon dönemlerinde Türkiye’de uyuşturucu kullanma, hırsızlık yapma ve para mal kaçakçılığı yapma suç türlerinin işlenmesi sayısında artış gözlenmesini beklenebilir.

Tablo 4.1: Türkiye’de 1988 – 2013 Yılları Arasındaki Erkek İşsizliği İle Suç Türleri Arasındaki İlişki

Suç Türü	Kat Sayısı	Standart Hata
Uyuşturucu Kullanmak	16.41***	3.92
Hırsızlık	10.17**	5.01
Dolandırıcılık	8.9	5.96
Para Mal Kaçakçılığı	6.21***	1
Adam Öldürmek	2.03	1.53
Trafik Kanuna Muhalefet	-1.29	0.92
Dövmek	-1.55	5.29
İcra İflas Muhalifiyet	-50.47***	11.62

Tablo 4.2’de yer alan 1988 – 2013 yılları arasındaki kadın işsizliği ile suç arasındaki ilişkinin incelendiği analiz sonuçları yorumlanacak olursa; yapılan analizlere göre Türkiye’de ki kadın işsizliği ile analize dâhil edilen bütün suç türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki elde edilmiştir. Şöyle ki, Türkiye’de ki kadın işsizliği arttıkça; (1) uyuşturucu kullanımı artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=2.61$; $s.h.=0.69$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir; (2) hırsızlık artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=1.67$; $s.h.=0.29$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir, (3) dolandırıcılık artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=1.50$; $s.h.=0.29$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir; (4) para mal kaçakçılığı artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=0.01$; $s.h.=0.01$) yüzde 5 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir; (5) adam öldürmek artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=0.18$; $s.h.=0.04$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir; (6) trafik kanununa muhalefet artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=0.02$; $s.h.=0.01$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel

olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir; (7) dövme artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=0.38$; $s.h.= 0.08$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir; ve (8) icra iflas muhalefet artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=3.16$; $s.h.= 0.65$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir. Dolayısıyla ileri sürülen H2a, H2b, H2c, H2d, H2e, H2f, H2g ve H2h alternatif hipotezleri kabul edilmiştir. Bu sonuçların ışığında kadın işsizliğinin arttığı resesyon dönemlerinde Türkiye’de uyuşturucu kullanmak, hırsızlık, dolandırıcılık, para mal kaçakçılığı, adam öldürmek, trafik kanuna muhalefet, dövme, icra iflas muhalifiyet suç türlerinin işlenmesi sayısında artış gözlenmesini beklenebilir.

Tablo 4.2: Türkiye’de 1988 – 2013 Yılları Arasındaki Kadın İşsizliği İle Suç Türleri Arasındaki İlişki

Suç Türü	Kat Sayısı	Standart Hata
Uyuşturucu Kullanmak	2.61***	0.69
Hırsızlık	1.67***	0.29
Dolandırıcılık	1.50***	0.29
Para Mal Kaçakçılığı	0.01**	0.01
Adam Öldürmek	0.18***	0.04
Trafik Kanuna Muhalefet	0.02***	0.01
Dövme	0.38***	0.08
İcra İflas Muhalifiyet	3.16***	0.65

Tablo 4.3’de yer alan 1988 – 2013 yılları arasındaki toplam işsizlik ile suç arasındaki ilişkinin incelendiği analiz sonuçları yorumlanacak olursa; yapılan analizlere göre Türkiye’de ki toplam işsizlik ile analize dâhil edilen bazı suç türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki elde edilmiştir. Şöyle ki, Türkiye’de ki toplam işsizlik arttıkça; (1) uyuşturucu kullanımı artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=24.06$; $s.h.= 4.83$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir; (2) hırsızlık artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=22.92$; $s.h.= 6.54$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir, (3) dolandırıcılık artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=24.79$; $s.h.= 7.47$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve

pozitif olarak elde edilmiştir; (4) para mal kaçakçılığı artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=5.10$; $s.h.= 0.8$) yüzde 5 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir; (5) adam öldürmek artmaktadır; çünkü ilgili katsayı ($\beta=5.77$; $s.h.= 1.85$) yüzde 1 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak elde edilmiştir. Diğer taraftan yapılan analizlerde Türkiye’de ki toplam işsizlik ile trafik kanununa muhalefet, dövme, icra iflas muhalefet suç türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişki elde edilememiştir. Dolayısıyla ileri sürülen H3a, H3b, H3c, H3d ve H3e alternatif hipotezleri kabul edilmiştir. Bu sonuçların ışığında toplam işsizliğin arttığı resesyon dönemlerinde Türkiye’de uyuşturucu kullanmak, hırsızlık, dolandırıcılık, para mal kaçakçılığı, adam öldürmek suç türlerinin işlenmesi sayısında artış gözlenmesini beklenebilir.

Tablo 4.3: Türkiye’de 1988 – 2013 Yılları Arasındaki Toplam İşsizlik İle Suç Türleri Arasındaki İlişki

Suç Türü	Kat Sayısı	Standart Hata
Uyuşturucu Kullanmak	24.06***	4.83
Hırsızlık	22.92***	6.54
Dolandırıcılık	24.79***	7.47
Para Mal Kaçakçılığı	5.10**	0.8
Adam Öldürmek	5.77***	1.85
Trafik Kanuna Muhalefet	0.05	0.96
Dövmek	8.96	5.82
İcra İflas Muhalifiyet	-15.32	13.61

5. SONUÇ

Suçun nedenlerini analitik verilerle tespit edebilmenin toplumların refahı için öneminin büyüklüğü yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle, suç bilimcileri (kriminoloji), sosyologlar, ekonomistler ve daha pek çok farklı alandan araştırmacılar bu konuda net sonuçlar elde edebilmek amacıyla çalışmalar yapmışlardır. Ancak bugüne kadar yapılan çalışmalarda suçun nedenleri konusunda genel bir görüş birliğine varılamamıştır. Suç oranındaki değişmelerin sebepleri olarak bugüne kadar demografik unsurlar, ekonomik nedenler, sosyolojik sebepler, kamu düzenlemeleri gibi etkenler gösterilmiş ancak bunların neredeyse hiçbiri değişmelerin kesin nedeni olarak kabul edilmemiştir (Pazarlıoğlu ve Turgutlu, 2007).

Sosyo-ekonomik faktörlerin suç miktarı üzerinde etkili olduğu, politika yapıcılar, sosyologlar, ekonomistler ve kamuoyu tarafından sıkça vurgulanmaktadır. Hiç kuşkusuz bireylerin yaşadıkları toplumun sosyo-ekonomik çevrelerinden etkilendiği bir gerçektir. Çünkü benzer ekonomik sorunları yaşayan ülkelerdeki toplumsal olaylarda farklılıklar gözlenmektedir. Ancak bireyin çevresini oluşturan bu faktörlerin ne derece etkili olduğu ampirik bir konudur (Cömertler ve Kar, 2007).

Suç ve işsizlik arasındaki ilişkiye dair toplumsal genel kanı, bu iki değişken arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin var olduğu yönündedir. Diğer bir ifade ile işsizlik oranlarındaki artışın suç oranlarında da bir artışa neden olacağı kanaati yaygındır (Çakmak, 2015). Fakat bu ilişki pek de güçlü görünmüyor. Bazı faktörler bu konuda kesin yorum yapmamızı engelliyor. Birincisi, veri sayısı çok az. İkincisi, ayrıntılı veriler elimizde yok. İlgili literatürde işsizlik şiddet suçlarından (cinayet, yaralama vb.) çok mülkiyet suçları (soygun, hırsızlık, sahtecilik vb.) ile bağlantılı olarak görülüyor (Web 1, 2017).

İşsizlik ile suç arasındaki ilişkinin en küçük kareler yöntemi ile araştırıldığı bu çalışmanın temel amacı suç ekonomisi literatüründe ve kamuoyunda genel kabul görmüş bilgilere göre suç olarak kabul gören eylemlerin işsizlik düzeyleri ile olan ilişkilerinin araştırılmasıdır. Çalışmada tahmin edilecek modeldeki bağımlı değişken olarak kullanılan uyuşturucu kullanmak, hırsızlık yapmak, dolandırıcılık, para mal kaçakçılığı, adam öldürmek, trafik kanuna muhalefet, dövme, icra iflas muhalefet suçları ve bağımsız değişken olarak kullanılan işsizlik ile ilgili veriler, 1988 yılından

2013 yılına kadar olan süre içerisinde Türkiye İstatistik Kurumundan (TÜİK) elde edilmiştir.

Araştırma modelinin, en küçük kareler yöntemi ile yapılan analiz sonuçlarına göre, Türkiye’de ki erkekler arasında işsizlik arttıkça uyuşturucu kullanımı, hırsızlık, para mal kaçakçılığı artmaktadır. Diğer taraftan yapılan analizlerde Türkiye’de ki erkek işsizliği ile dolandırıcılık, adam öldürmek, trafik kanuna muhalefet ve dövme suç türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişki elde edilememiştir. Bu sonuçların ışığında erkek işsizliğinin arttığı resesyon dönemlerinde Türkiye’de uyuşturucu kullanma, hırsızlık yapma ve para mal kaçakçılığı yapma suç türlerinin işlenmesi sayısında artış gözlenmesini beklenebilir.

Benzer şekilde, Türkiye’de ki kadın işsizliği arttıkça uyuşturucu kullanmak, hırsızlık yapmak, dolandırıcılık, para mal kaçakçılığı, adam öldürmek, trafik kanuna muhalefet, dövme, icra iflas muhalefet suçlarının işlenmesi artmaktadır. Bu sonuçların ışığında kadın işsizliğinin arttığı resesyon dönemlerinde Türkiye’de uyuşturucu kullanmak, hırsızlık, dolandırıcılık, para mal kaçakçılığı, adam öldürmek, trafik kanuna muhalefet, dövme, icra iflas muhalifiet suç türlerinin işlenmesi sayısında artış gözlenmesini beklenebilir.

Son olarak Türkiye’de ki toplam işsizlik arttıkça uyuşturucu kullanımı, hırsızlık, dolandırıcılık, para mal kaçakçılığı, adam öldürmek artmaktadır. Diğer taraftan yapılan analizlerde Türkiye’de ki toplam işsizlik ile trafik kanununa muhalefet, dövme, icra iflas muhalefet suç türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişki elde edilememiştir. Bu sonuçların ışığında toplam işsizliğin arttığı resesyon dönemlerinde Türkiye’de uyuşturucu kullanmak, hırsızlık, dolandırıcılık, para mal kaçakçılığı, adam öldürmek suç türlerinin işlenmesi sayısında artış gözlenmesini beklenebilir.

KAYNAKÇA

- Adak, N., (2010). “Sosyal Bir Problem Olarak İşsizlik ve Sonuçları”, Toplum ve Sosyal Hizmet, Cilt: 21, Sayı: 2.
- Alabaş, A. (2007). “Uzun Süreli İşsizler ve Uzun Süreli İşsizliği Azaltmada İŞKUR’un Önemi”, Uzmanlık Tezi, Ankara, 2007.
- Alma, Ö. G., Vupa, Ö., (2008). “Regresyon Analizinde Kullanılan En Küçük Kareler ve En Küçük Medyan Kareler Yöntemlerinin Karşılaştırılması”. SDÜ Fen Dergisi, 3 (2), 219-229.
- Andaç, F., (2005). “Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneği”, Tekstil İşveren Dergisi, S:302.
- Ardıç, O., (2010). “Makro İktisat”, 6. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Aslan, Y., (1991). “Hukuka Giriş”, Ekin Kitabevi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- Ata, A. Y. (2011). “Ücretler, İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişki: Yatay-Kesit Analizi”, Çalışma ve Toplum Dergisi, 4, 113-134.
- Ayhan, İ., Çubukcu, K. M. (2007). “Suç ve Kent İlişkisine Ampirik Bakış: Literatür Taraması”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(5).
- Bağlar, M., (2008). “İşsizlik Suç İlişkisi ve Ekonomik Sonuçları”, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi SBE, Çanakkale.
- Bal, H., (2003). “Hukuk-Hukuk Sosyolojisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, (Yayın No:32), Isparta.
- Barışık S., Çevik, E. İ., (2008). “Yapısal Kırılma Testleri ile Türkiye’de İşsizlik Histerisinin Analizi 1923-2006 Dönemi”, KMU İİF Dergisi, Yıl:10, S.14.
- Başaran, K., (2012). “Yoksulluk, Suç İlişkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi SBE, Gaziantep.
- Başterzi, S., (1996). “İşsizlik Sigortası”, AÜHF Yayınları, No 509, Ankara.
- Bocutoğlu, E., (2010). “Makro İktisat Teoriler ve Politikalar”, 7. Baskı, Murathan Yayınevi, Trabzon.
- Bora, H., (2014). “KKTC’de İşlenen Suçların Analizi, Suçlu Profilleri ve Suç Mağdurları (2008-2014 Yılları Arasında)”, Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cömertler, N., Kar, M., (2007). “Türkiye’de Suç Oranının Sosyo.Ekonomik Belirleyicileri - Yatay Kesit Analizi”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 62-2.
- Çakmak, C., (2015). “Suçun Belirleyicileri Olarak Başlıca Ekonomik Risk Faktörleri”, AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:15, Yıl:15, Sayı: 4.
- Çakmakçı, E., (2015). “Turizm ve Suç Arasındaki İlişki ve Suçun Önlenmesine Yönelik Teoriler”, Turizm Akademik Dergisi, 2(1).
- Çoştan, U., (2014). “Suç ve Suç Önleme Stratejileri Doğrultusunda Ankara İli Örneğinde Suçu Önleyici Yaklaşımlar”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi SBE, Kırıkkale.

- Demir, C., (2011). "Türkiye'de Göç Olgusunun Suçluluk Üzerine Etkileri: Mersin Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dolu, O., (2011). "Suç Teorileri", 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Dönmezer, S., (1994a). "Kriminoloji", 8.bası, Beta yayınları, İstanbul.
- Dönmezer, S., (1994b). "Toplumbilim", Beta Basım Yayıncılık, İstanbul.
- Durak, Ş., (2011). "İşsizlik, İstihdam Politikaları Ve İşsizlikle Mücadelede Başarı Örnekleri", Yüksek Lisans Tezi, Erzurum Atatürk Üniversitesi.
- Erarslan, İ., (2010). "Küreselleşmiş Dünyada İşsizlik; Türkiye'de İşsizlik Üzerine İnceleme", Yüksel Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Erkan, R., Bağlı, M., Sümer F., Ünver, M., (2002). "Sosyal Çevrenin Sokak Çocukluğuna Ve Çocuk Suçluluğuna Etkisi", 1.Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.
- Ersel, B., (1999). "Türkiye'de İşsizlik ve İşsizlik Sigortası", İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Eyüboğlu, D., (2003). "2001 Krizi Sonrasında İşsizlik ve Çözüm Yolları", Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, No:634, Ankara.
- Fert, İ., (2007). "Sosyal Politika ve Suç İlişkisi Ülkemiz Suç Profili Açısından bir Değerlendirme", Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, İzmir.
- Gök, M., (2004). "İşgücü Piyasası ve Kobiler", Roma Yayınları, Ankara.
- Günayergün, S., Yılmaz, A., (2006). "Türkiye'de Şehir Asayiş Suçları: Dağılım ve Başlıca Özellikleri", Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi, S.107.
- Güvel, E. A., (2004). "Suç ve Ceza Ekonomisi", Roma Yayınları Ankara,.
- Hafızoğulları Z., Günal, K., (2006). "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi,12.
- Hancı, H., (1999). "Kentte Suç ve Kent Suçu", Hekim ve Yaşam İzmir Tabip Odası Bülteni Sayı:6(Mayıs Haziran), İzmir.
- Hançerlioğlu, O., (2009). "Ekonomi Sözlüğü", Remzi Kitabevi, İstanbul.
- İçli, T. G., (1993). "Türkiye'de Suçlular: Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri", Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- İçli, T. G., (2003). "Toplumdan Kopuş: Suç ve Şiddet", Sosyolojiye Giriş, (Editör: İhsan SEZAL) Ankara
- İçli, T. G., (2007). "Kriminoloji," 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Karabulut, A. (2007). "Türkiye'deki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği", Uzmanlık Tezi, İŞKUR.
- Kayacan, E., (2011). "İktisadi Büyüme İle İşsizlik Arasındaki İlişkinin Analizi: Türkiye Örneği", Yüksek Lisans Tezi, SBE, İstanbul Üniversitesi.
- Kır, M., (2011). "Türkiye'de Büyüme ve İşsizlik Arasındaki İlişkinin Ampirik Analizi", Yüksel Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara.

- Kızmaz, Z., (2002). “Bazı Sosyal Değişkenler Bağlamında Doğu Anadolu Bölgesinde Suç ve Suçluluk”, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Kızmaz, Z., (2003). “Ekonomik Yapı Ve Suç: Bazı Araştırma Bulguları Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 13, Sayı: 2.
- Kızmaz, Z., (2005). “Sosyolojik Suç Kavramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 29(2).
- Kocadal, H., (2004). “Kent ve Suç, Mersin’de Genç Suçluluğu Üzerine Sosyolojik Bir Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi SBE, Mersin.
- Koray, M., (2000). “Sosyal Politika”, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- Korkmaz, A., Mahiroğulları, A. (2007). İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları Türkiye ve AB Ülkeleri”. Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Ankara.
- Köse, B., (2012). “Ortadoğu’da İşsizlik Sorunu: Mısır Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Kumaş, H., (2001). “İşsizliğin Psiko-Sosyal Boyutu ve Çalışma Yaşamına İlişkin Değerler Üzerindeki Etkileri”. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(4), 200.
- Lordoğlu K., Özkaplan, N., (2003). “Çalışma İktisadı”, Der yayınları, İstanbul.
- Menteşe, F. G., (2017). “Avrupa Birliği ve Türkiye’de İşsizlik ve İşgücü Piyasası Politikaları”, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi SBE, Trabzon.
- Muratoğlu, Y., (2011). “Ekonomik Büyüme ve İşsizler Arasındaki Asimetrik İlişki ve Türkiye’de Okun Yasasının Sınanması”, Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi SBE, Çorum.
- Okur, E. C., (2015). “Türkiye Ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Daha Az Suça Yönelik Performanslarının Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi FBE, Ankara.
- Okur, V., (1972). “Neden Öldürüyorlar?”, Eskin Matbaası İstanbul.
- Ören, K., (2011). ”Sosyal Politika”, Pelikan Yayıncılık, Ankara.
- Özgen, Y. F., (2010). “Türkiye’de Göç ve Kentleşmenin Suç ve suçlulukla İlişkisi-İstanbul Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Özgüven, A. (2012). “İktisat Bilimine Giriş”, Filiz Kitapevi, Ankara.
- Özsağır, A. (2000). “Küresel İşsizlik Krizi ve İşsizlikle Mücadele Politikaları”, Sosyal Siyaset Konferansları, 43-44. Kitap, Çantay Kitapevi, İstanbul.
- Pazarlıoğlu, M. V., Turgutlu, T., (2007). “Gelir, İşsizlik ve Suç: Türkiye Üzerine Bir İnceleme”, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Cilt: 44 Sayı:513.
- Seyitoğlu, H., (1999). “Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük”, Güzem Can Yayınları, İstanbul.
- Solak, L., (2012). “İşsizlik Sorunu, Türkiye’de Asgari Ücretle İşsizlik, Sanayi İstihdam Oranı ve Yolsuzluk Arasındaki İlişkinin Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Üniversitesi SBE, Nevşehir.

- Sönmez, H., (2012). "Regresyon ve Korelasyon Çözümlemesi". İçinde: Özmen, A., Şeniş, B. F., Editörler, "İstatistik", Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şenkal, A. (2007). "Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika". Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2. Baskı, İstanbul.
- Talas, C., (1997). "Toplumsal Ekonomi", 7 Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Tartar, G., (1993). "Metropolitan Alanda Çocuk Suçluluğu İstanbul Çevresinde Yapılmış Bir İnceleme", Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.
- Tetik, A. (2012). "Dünyada ve Türkiye’de İşsizlikle Mücadelede Uygulanan Politikalar", Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Isparta.
- Tunay, K. B., (2007). "Makro Ekonomi Teori ve Politika", Arıkan Yayınları, İstanbul.
- Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr
- Türel, N. A., (2015). "Türkiye’de İstihdam ve İşsizlik Sorunları ve Çözüm Önerileri,: Özel Sektör Çalışanları Açısından Isparta İli Örneği" Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Isparta.
- Türkbal, A., (2005). "Makro İktisat", Aktif Yayınevi Yayınları, İstanbul.
- Unay, C., (1996). "Makro Ekonomi", Ekin Yayınları, Bursa.
- Uslu, E., (2011). "Sosyo-Ekonomik Bir Olgu Olarak Kentsel Suç; Bakırköy Ve Küçükçekmece Örnekleri", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Ünsal, E., (2003). "Makro İktisat", Turhan Kitapevi, Ankara.
- Ünsal, E., (2007). "Makro İktisat", 7. Basım, İmaj Yayınları, Ankara.
- Ünsal, T., (2015). "Kentleşme ve Suç İlişkisi, Çocuk Suçlular Üzerine Bir Araştırma", Yüksek Lisans Tezi, Turgut ÖZAL Üniversitesi SBE, Ankara.
- Web 1. (2017), <http://orhankaraca.blogspot.com.tr/2007/03/isizlik-ve-su-ilikisi-zerine.html>, (Erişim Tarihi: 14/02/2017).
- Yalta, A. T., (2011). "Ekonometri 1 Ders Notları", Türkiye Bilimler Akademisi Açık Ders Malzemeler Projesi Yayınları, Ankara.
- Yanjinkham, B., (2011). "Kent Güvenliği ve Kentsel Suçun Önlenmesi Moğolistan’daki Kentleşme ile İlgili Suçlar İçin Öneriler", Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, K., Karaman D., (2001). "Makro Ekonomi", Eğitim Sağlık Bilimsel Araştırma Çalışmaları.
- Yıldız, R., Öcal, O., Yıldırım, E., (2010). "Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Kayseri Üzerine Bir Uygulama", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 36.
- Yılmaz, G., (2006). "Türkiye’de Suç ve Suçluluk Olgusunun Kentleşme Bağlamında İrdelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yücel, M. T., (2008). "Kriminoloji", Afşar Matbaacılık, Ankara.
- Zaim, S., (1997). "Çalışma Ekonomisi", Filiz Kitabevi, 10. Baskı, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Zayier Abudouweili 1983 yılında Xinjiang Özerk Bölgesi Korla Şehrinde doğdu. 2001-2006 yıllar arasında Xinjiang Özerk Bölgesi Kaşgarlı Mahmut Öğretmenler üniversitesinde fizik bölümünde lisans eğitimi gördü. 2012 yılından buyana Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü iktisat bölümünde okuyor.

